

278966

T. C.
Hacettepe Üniversitesi
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TÜRKİYE'DE GIDA MEVZUATI VE KONTROLU

Beslenme ve Gıda Bilimleri Programı
Bilim Uzmanlığı Tezi

Münevver TORAGANLI

Ankara, 1979

T.C.

Hacettepe Üniversitesi
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

TÜRKİYE'DE GIDA MEVZUATI VE KONTROLU

Beslenme ve Gıda Bilimleri Programı
Bilim Uzmanlığı Tezi

Münevver TORAGANLI

Rehber Öğretim Üyesi: Prof.Dr.Orhan KÖKSAL

Ankara, 1979

Ö N S Ö Z

Memleketimizde gıda kontrolü halen 1930 yılında çıkarılan 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununa göre yürütülmektedir. Gıda kontrolünün etkili şekilde yapılabilmesi için günün gerçeklerine uygun kanun ve tüzüklerin mevcut olması gerekir. Aksi takdirde gıda ticaretindeki aldatmalar yanında, sağlığa zararlı gıda maddelerinin piyasada bulunması tabiidir.

Diğer taraftan Türkiye 1958 yılından beri devam eden Dünya Gıda Kodeksi çalışmalarına gereken ilgiyi göstermemiştir. Bu nedenle kodeks standartları yürürlüğe konulduğunda gıda ihracatımızın zarar göreceği şimdiden düşünülmelidir. Tezimin amacı, Türkiye'deki gıda kontrolü uygulamasının ne şekilde yürütüldüğünü, mevzuat ve örgütlenme durumunu, aksak yönlerini ortaya çıkarmak ve gıda kontrolünün etkili hale getirilmesine katkıda bulunabilmektir.

Hazırlamış olduğum raporda bana rehberlik yapan Sayın Dr. Orhan KÖKSAL'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

I Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa No

BÖLÜM I

- A. Sorun.....: 1-19
- B. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....: 19-20
- C. Sayıltılar.....: 20
- D. Tanımlar.....: 21
- E. Materyal ve Metod.....: 22

BÖLÜM II

- A. Bulgular.....: 24-57
- B. Tartışma.....: 57-59
- C. Sonuç ve Öneriler.....: 59-61
- D. Özet.....: 61

BÖLÜM III

- A. Yararlanılan Kaynaklar.....: 62-63
- B. Ek I (Anket Formlarının Gönderildiği Konu ile ilgili Kuruluşların Listesi).....: 64-65
- C. Ek II (Anket Formlarına Yanıt Veren Konu ile ilgili Kuruluşların Listesi).....: 66-67
- D. Ek III (Anket Formu).....: 68-72

BÖLÜM I

A. Sorun

İnsanların dağınık olarak yaşadıkları ve doğal gıdalarla beslendikleri dönemlerde gıdalar için bir mevzuat koyma zorunluluğu yoktu. Bugün de yine az nüfuslu topluluklarda, örneğin köylerde gıda maddelerini kontrol etmek gerekli görülmeyebilir. Buna karşın kentlerde nüfusun yoğunlaşması ve tüketilen birçok gıda maddesinin çeşitli işlemlerden geçirilerek belirli hal, bileşim ve özellikle piyasaya çıkarılması, gıda maddelerinin kontrolünü gerektirmiştir.

Günümüzde bir çok gıda maddesi çok değişik çeşit ve usullerle imal edilmektedir. Belirli kalite düzeyine ulaşabilmek ve bunları ekonomik koşullar içerisinde satılabilir, serbest piyasalarda diğer ülkelerde imal edilen gıda maddeleri ile yarışabilir bir hale getirmek zorundayız. (1)

Türkiye'de gıda kontrolü, halk kitlelerinin sağlığı ve ekonomik çıkarları açısından büyük önem taşır. Gıda maddeleri, insan sağlığını bozucu önemli bir etken olabilmektedir. Bitkilere, tarlalarda ve depolarda bulaşan haşereleri öldürmek için kullanılan ilaçların, gıdalar üzerinde kalan artıkları, zehirli etkiler göstermekte ve hatta bazen ölümlere yol açmaktadır. Hasta hayvanlardan elde edilen hayvansal gıdalar, hastalık etkenlerini insanlara da geçirmekte, bir çok mikroorganizmalar insan sağlığını bozucu etkiler meydana getirmektedir. Ayrıca, gıdalara imalat esnasında ilave edilen katkı maddelerinin gelişmiş güzel çeşit ve miktarda kullanılmaları sağlığı bozucu bir diğer nedendir.

Hammaddenin yetiştirilmesinde, işleme, taşıma, paketleme, ambarlama ve pazara çıkarılmasında gerekli teknik ve sağlık şartlarının, gıda işletmelerinde tam olarak yerine getirilmesi lazımdır. Gıda işletmelerinde olduğu gibi, hammaddeye ait bütün işyerlerinde tarla ve bağ-bahçede bu şartların gerçekleştirilmesi gereklidir.

Gıda maddelerini satışa arzedenler, kazançlarını arttırmak için imalata hile karıştırmakta ve gıda maddeleri tağşiş edilmektedir. Bu suretle tüketici kandırılmakta ve gerçekte düşündüğü değil, besleyici değeri düşük ve sağlığına zararlı bir malı almaktadır. (2)

Yukarda sayılan bu gibi sakıncaların önüne geçmek için, gıda maddelerinin belirlenmiş standartlara uygun şekilde piyasaya sürülmeleri ve kontrolleri gerekmektedir. Konunun Türkiye'deki durumunu incelemeden önce Avrupa Ekonomik Topluluğuna bağlı bazı ülkelerdeki gıda mevzuatı, kontrolü ile ilgili uygulamaları gözden geçirmekte yarar vardır.

Fransa'da gıda kontrolü :

Fransa'da genel mahiyette veya diğer memleketlerdeki gibi gıda kanunu yoktur. Bu hususta uygulama, I-8-1905 tarihli gıda maddelerinin satışında hile ve tağşişi önleme kanunu ile yapılmaktadır. Sonraları bu kanun 1912, 1929, 1938, 1951, 1967 tarihlerinde kabul edilen kanun ve tüzüklerle değiştirilmiş ve tamamlanmıştır. Kanunda esas, gıda maddesinin alıcısının korunmasıdır. Diğer memleket kanunlarına göre Fransa'daki kanun dar

bir çerçevede kalmaktadır, ancak bu kanunun şumülü diğer memleketlerin gıda kanunlarındaki hükümleri içine alacak şekilde genişletilmiştir. (3)

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğünce yayınlanan Fransız Gıda Kanunu (1974) nun 1. faslında Hilelerin Araştırılması ve Önlenmesi Servisi, 2. faslında El koyma ve maldan numune alma, 3. faslında Numunelerin tahlili, 4. faslında Vicahi ekspertizin işleyiş tarzı, 5. faslında Çeşitli hükümler yer almaktadır. Örneğin , 19 Nisan 1972 tarihli ve 72-308 sayılı kararnamenin 1. maddesi şöyledir:

"Üyeleri, Tarım, Adalet, Ekonomi ve Maliye, Sanayi ve İlimi gelişme, Sağlık, Sosyal Güvenlik, Deniz Ticaret Filosu bakanlarının müştereken alacakları bir idari kararla tayin olunan "tahlil metodlarının tevhidini" namı altında bir genel komisyon Tarım Bakanlığı nezdinde kurulur ve hilelerin önlenmesine dair tüzüğün uygulanmasına faydalı olmakla görevlendirilen laboratuvarlarda izlenecek tahlil metodlarının ve metalardan alınacak numunelik parçaların maddi şartlarının saptanmasında bu komisyonun görüşüne başvurulacaktır."

Aşağıda sözü edilen kişiler 1 Ağustos 1905 tarihli kanuna karşı riayetsizliklerin araştırılması ve saptanmasıyla görevlendirilmişlerdir.

- Hilelerin Men'i Dairesinin Memurları,

- Ceza usulü kanununun 16. maddesindeki şartlar dairesinde

Adli Polis Memurları ve sözü edilen kanununun 20. maddesinde zikredilen Adli Polis Ajanları,

- Mufettişler, Veterinerler, Sağlık Memurları, Teknik Sağlık Ajanları,
- Ölçü Aletleri Dairesi Memurları,
- Gümrük Memurları,
- Vergiler Genel Müdürlüğünün dış teşkilatında görevli memurları,
- İç Ticaret ve Fiatlar Genel Müdürlüğünün dış teşkilatı memurları,
- Tarım Bakanlığınca görevlendirilen Devlet Memurları,
- 14 Haziran 1938 tarihli kararname-kanunun 3. maddesiyle değiştirilen 27 Şubat 1912 tarihli Mali Kanununun 65. maddesi uyarınca bu iş için görevlendirilen memurlar.

Yukarıda sayılan memur ve ajanlar bu kararname gereğince mağaza, Butik, ev veya ticari maksatla kullanılan otomobillerde, atölyelerde, şaraphanelerde, ahırlarda, satışa çıkarılacak malların bulunduğu imalathanelerde, depo mezbaha ve bunların müstemilatında, istasyon veya ithal ihraç limanlarında, fuar ve pazarlarda kendilerine düşen görevleri serbestçe yerine getirebilirler. (4)

Görüldüğü gibi Fransız Gıda Kanunu yalnız gıda maddelerine ait değildir. Bütün mallar; gıda maddeleri, ziraat mahsülleri, hayvan yemleri, eczalar da kanun kapsamı içindedir. Kanun daha çok tağşiş, taklit, tartı, ölçü, yanlış etiket ve beyan, sağlığa zararlı olma hallerini içermektedir.

Fransa'da 1905 kanunundan ayrı olarak muhtelif gıda maddeleri için daha şumullü ve etraflı kanun ve kararnameler ayrıca her gıda maddesi için özel kanunlar bulunmaktadır.

Fransa'da gıda mevzuatı hazırlama yetki ve görevi Tarım Bakanlığına verilmiştir. Tarım Bakanlığında tağşiş edilmiş veya sahte etiketli gıda satışını önlemek, kalite kontrolü yapmak üzere bir daire kurulmuştur. Bu dairede 4 dereceye ayrılmış olarak çalışan gıda müfettişleri ile kontrol yapılır. Gıda kontrolleri devlet, vilayetler veya yetkili laboratuvarlar tarafından yapılır. Kontrollarda mevzuata uymayan gıda maddeleri için hapis, para cezası, kapatma, satıştan alıkoyma gibi cezalar uygulanır. (3)

İngiltere'de Gıda Kontrolü :

İngiltere'de gıda mevzuatı, Ziraat, Balıkçılık, Ormanlık ve Gıda Bakanlığına bağlı "Gıda Standartları" dairesi tarafından hazırlanır. Son gıda kanunu 1955 yılında çıkarılmış, mevzuat hazırlama ve kontrol, Tarım Bakanlığında bir müsteşar yardımcısının başkanlığında olmak üzere "Gıda Standartları Teknik ve Çiftlik Emniyeti" dairesine verilmiştir. Bu daire gıda mevzuatından başka gıda ilmi, tekniği, sanayii, ticareti, ile de görevlidir. Dairede esas olarak gıda standartları, ziraat ilaçları, gıda ilmi ve çiftlik emniyeti olmak üzere üç şûbe ile gıda teknolojisi, atom enerjisi gıda kimyası bölümleri ve konserve, paketleme müşavirlikleri çalışmaktadır. Ayrıca bu daire gıda mevzuatı ile ilgili diğer daire ve kuruluşlarla işbirliği yaptığı gibi codex alimentarius ve milli gıda kodeksi çalışmalarını da yürütür. Ölçü ve tartı işleri de bu daireye bağlıdır.

İngiltere'de 1955 gıda kanunu ile bundan sonra çıkarılan tüzük ve yönetmelikler birlikte yürürlükte bulunmaktadır. Bu tüzük ve yönetmelikler şunlardır :

Antioksidanlar-1958 , Ekmek ve un tüzükleri-1963, Gıda boya maddeleri-1957, Kondanse süt-1959, Emülsiyon ve stabilizatörler-1962, Gıda işletmeleri teknik-sağlık şartları-1960, Margarin tüzüğü-1954, Likit yumurta-1963, Süt-1963, Gıda konserve maddeleri-1962, Gazozlu içkiler-1964, Gıda işletmeleri-1962, Gıda maddelerinde madeni yağlar-1955, Gıda maddelerinde arsenik-1959, Kurşun-1961, Kalay-1961.

Bu tüzük ve yönetmelikler gerek dünya gıda kodeksi, gerek ortak pazarın hazırladığı yeni esaslara uydurulmak üzere değiştirilmektedir.

İngiltere'de gıda kontrolü belediye veya şehir idarelerine bağlı laboratuvarlarda yapılır. Bu laboratuvarlar aldıkları gıda numunelerini standart usule göre tahlil eder. Neticelerini belediye veya şehir idarelerinin ilgili dairesine gönderir. Kontrol laboratuvarları standart metodlarda veya ayrı araştırmayı icap ettiren hal ve konularda "Devlet gıda araştırma enstitüsü"nin kararlarına göre çalışır. İngiltere'ye ithal edilen gıda maddeleri ve ordunun satın aldığı gıda maddeleri de bu enstitü tarafından kontrol edilir.(3)

Almanya'da gıda kontrolü :

Almanya'da son gıda kanunu 1958 de kabul edilmiştir. Kanun, gıda maddelerinden başka kullanma alet ve eşyalarını içrisine almıştır. Bu tarihten önce 1871,1879,1927,1940,1945,

ve 1948 yıllarında çıkarılmış olan kanunların bu yeni kanun ve tüzüklerle değiştirilmemiş olan madde hükümleri yürürlükte-
dir. Ancak bu yeni kanunda diğerlerinden farklı olarak gıda maddelerine işlenmesi, hazırlanmasında herhangi bir yabancı madde katılmaması kabul edilmiştir. Aynı şekilde radyasyon ve diğer usullerle dayandırılmış gıda maddeleri ancak bu kanunda belirtilmiş esaslara uymak şartıyla yapılabilir.

Almanya'da gıda mevzuatının hazırlanması ilk zamanlarda İçişleri Bakanlığına, Tarım Bakanlığı ile işbirliği halinde çalışmak şartı ile verilmişti. Sonradan 1962 yılında federal hükümette Sağlık Bakanlığı kurulmasıyla, bu bakanlığa bağlanmış, veteriner teşkilatıda bu bakanlıkta yer almıştır. Ancak, Sağlık Bakanlığıda bu mevzuatı Tarım Bakanlığı ve icabında Sanayi ve Maliye Bakanlıkları ile anlaşarak hazırlar.

Almanya'da 1958 yılında çıkarılmış olan ana "Gıda Maddeleri Kanunu" 1964 yılında oldukça değiştirilmiş, ancak bu hali ile de gıda sanayii ve ticaretinin ihtiyaçlarını tam olarak sağlayamadığından 1970 yılında yeni bir tasarı hazırlanmıştır. Daha sonra 1974 yılında gıda maddeleri, tütün mamulleri, kozmetik maddeler ve sair ihtiyaç maddeleri mübadelesi ile ilgili mevzuatın yeniden düzenlenmesi ve artırılması hakkındaki kanun çıkarılmıştır. Bu kanun Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğünce, Yurdumuzun şartlarına elverişli bir gıda mevzuatı hazırlanabilmesi için gelişmiş ülkelerdeki mevzuatlardan yararlanabilme açısından tercüme ettirilerek basılmıştır. Tarifler, gıda maddeleri ile ilgili mübadele,

tütün maddeleri ile ilgili mübadeleler, kozmetik maddeler ile ilgili mübadeleler, sair ihtiyaç maddeleri, genel hükümler, denetim ithalat ve ihracat ile suçlar ve nizama aykırı hareketler, kanun kapsamı içindedir.

Gıda kanununda gıda maddelerinin tarifi, işleme ve satışa çıkarma şartları, özellikleri ve bu bakımlardan sağlığa zararlı olma, bozuk, taklit, tağşiş ve etikete ait hükümlerle bu hususta çıkarılacak tüzüklerin Tarım Bakanlığı ile beraber hazırlanacağı ancak bu tüzüklerin ilim adamları, tüketici teşkilatı ve kuruluşlarının mütalaası alınarak düzenleneceği belirtilmiştir.

Almanya'da kabul edilen ve uygulanan gıda mevzuatı, yalnız memleket içinde tüketilen gıda maddelerine aittir. Ortak pazar memleketleri için hazırlanmış veya hazırlanmakta olan gıda mevzuatı genel olarak Alman mevzuatına uymakta ise de arada tabiat şartları ve teknik farklar bulunabilmektedir. Bu nedenle ihraç için yapılan gıda maddeleri için ithal memleketlerinin mevzuatı esas alınır.

Tüzüklerin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü için ve gerektiğinde bilirkişi olarak vazife göreceklerin gıda kimyası ve teknolojisi sahasında ihtisas yapmış bulunması esastır. Ancak zaruret hallerinde böyle ihtisası olmayanlara çalışma izni verilebilir. Gıda kontrollerinde herhangi bir gıda maddesinin tüzük ve yönetmeliğe uymadığı saptanırsa hazırlanan rapor derhal vazifeli örgüte veya savcılığa verilir. Yetkili daire icabında bu gibi gıda maddelerinin satışını yasaklayabilir.

Alman gıda kanunlarında kontrol edilen gıda maddelerinin mevzuata uymadığı hallerde verilecek cezalar para, hapis, satıştan men, o mallara el koymak üzere tesbit edilmiştir. Bu cezalar iki yıl hapse kadar gitmektedir.

İngiltere, Almanya, Fransa gibi Kanada, Danimarka, İrlanda, İtalya, Hollanda, Yeni Zelanda, İsveç, İsviçre, Tunus, Yunanistan ve Amerika'da gıda mevzuatı ve kontrolü esas olarak Sağlık ya da Tarım Bakanlıklarınca hazırlanmakta ve yapılmaktadır. Macaristan'da ilk yıllarda gıda sanayii ayrı bir bakanlık iken son defa bu bakanlık Tarım Bakanlığınca birleştirilmiş ve gıda kontrolü de Tarım Bakanlığı görevleri arasına alınmıştır. (3)

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğünce yayınlanan İtalyan Hububat Mamulleri Kanunu (1967) tahılların, unların, ekmeğe, maya ve makarnaların işlenmesi ve ticareti için gerekli disiplini ihtiva etmektedir. Bu kanunda örnek alımı ve kontroller, denetim ve cezalar, geçici ve kesin hükümler detaylı olarak ele alınmıştır. (6)

Türkiye'de gıda kontrolü 1930 yılında çıkarılan 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanununun bazı bölümlerini teşkil eden gıda ile ilgili maddelere göre yürütülmektedir. (7) Müstakil bir gıda kanunu mevcut değildir. Kanunun kapsamına kontrol bakımından "İnsanlar tarafından yenilip içilmeye mahsus mamul ve gayrimamul bütün gıdalar ile bunların istihsalı, ihzari ve vezni ve muhafazası ve sevki için kullanılan bilumum eşya ve zarflar ve gıda maddelerine karıştırılmaya mahsus boyalar" girmektedir. Kanunun çeşitli maddelerinde gıda maddeleri ve bunlarla ilgili tesislerin sağlığa zararlı durumlar yaratmaması için hükümler konulmuştur.

Kanunun 199. maddesinde Sağlık Bakanlığınca gıda maddelerinin hususi vasıflarını gösterir bir nizamname tanzim edileceği ve bütün gıdaların ne gibi hallerde bozulmuş, taklit veya tağşiş edilmiş addedilebileceğinin ayrı ayrı belirtileceği hüküm altına alınmış olup, buna dayanarak 1942 yılında bir nizamname hazırlanmış, ancak bu nizamnamenin ifadesi tertibi, hüküm ve kayıtları karışık, noksan olduğundan 1952 yılında "Gıda maddelerinin ve umumi sağlığı ilgilendiren eşya ve levazımın hususi vasıflarını gösteren tüzük" çıkarılmıştır.

Gıda maddeleri tüzüğü 4 Ağustos 1952 tarihinde yürürlüğe girdiği halde 16.5.1953 , 21.3.1956 ve 20.1.1960 tarihlerinde birçok maddeleri değiştirilmiş veya yenileri eklenmiş, tüzüğe göre belirtilmesi gerekli boya ve muhafaza maddeleri ve diğerlerine ait liste ise 19.2.1962 tarihinde hazırlanmıştır.

27 Mart 1956 tarihinde aslında tüzük niteliğinde bulunduğu veya olması gerekli olduğu halde talimatname adıyla bir "süt talimatnamesi " kabul edilmiştir. Bu talimatname hükümleri ise yalnız Adliye, Dahiliye, İktisat ve Ticaret, Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve ziraat Vekaletleri tarafından yürütülecektir.

1952 tarihli gıda tüzüğü her gıda maddesi için olduğu halde, ispirto ve ispirtolu içkilerin kontrolü 4250 sayılı kanunla Gümrük ve Tekel Bakanlığına verilmiştir.

22 Kasım 1960 tarih ve 132 sayılı kanunla kurulan "Türk Standartlar Enstitüsü"de son zamanlarda gıda maddelerine ait standartlar hazırlamakta ve yayınlamaktadır. (8) Gıda maddeleri tüzüğündeki standartların tamamıyla zorunlu mahiyette olmasına

karşın, TSE standartlarının sadece Bakanlar Kurulundan geçenleri zorunludur. Ayrıca TSE standartlarında kalite sınıflaması yapıldığı halde Gıda Tüzüğünde sadece asgari veya makul bir kalite gereğinden söz edilmektedir. TSE'nün "Türk standartlarına uygunluk markası" vardır. Bu marka malın üzerine konulduğu takdirde Türk standartlarına uygun olarak imal ve istihsal edilip piyasaya çıkartıldığı anlaşılmaktadır. Markayı kullanmak isteyenler bir mektupla Enstitüye müracaat ederek talimatta istenen bilgileri verirler. Şartlara uygun istek mektubu üzerine, marka vurulacak mal numuneleri Enstitünün "Mutenet ve meslek sırrını saklayacak uzmanları" tarafından yoklamaya tabi tutulur. İsteğin kabulü veya reddine genel sekreterlikçe karar verilir. Marka uygulamasına tabi olacak mal numuneleri mühürlenerek taraflarca saklanır. Bunun üzerine taraflar arasında TSE markasını kullanma sözleşmesi imzalanır. Sözleşmeye göre süre bir yıldır. Taraflar bunu her defasında bir yıl daha uzatabilirler. Markayı kullanmanın, firmalara bir maliyeti vardır. Firmanın TSE markasını Enstitünün tesbit ettiği esaslara göre kullanmadığı görülürse, enstitü firmaya ihtar verir. Firma ihtarlara rağmen markayı kötüye kullanmaya devam ederse, firmadan alınmış olan teminat akçesi Enstitüye gelir kaydedilerek sözleşme feshedilmiş olur.

Türk standartlar enstitüsü marka uygulaması yapmasına rağmen, bölgesel laboratuarlara ve geniş uzmanlar kadrosuna sahip değildir. Devamlı kontrol olanakları temin edilmeden standarda uygunluk markasını vurmak alıcıyı aldatmak anlamına gelmektedir.

Bilindiği gibi uluslararası gıda standartları üzerindeki çalışmalar özellikle son yıllarda büyük bir gelişme göstermiştir. FAO ve WHO tarafından müştereken yürütülen Dünya Standartları Programı ve bu amaçla kurulan Codex Alimentarius Komisyonu bu sahada uzun yıllardan beri süregelen çalışmaların en büyüğüdür. Komisyon diğer uluslararası kuruluşların faaliyetlerini de koordine etmek suretiyle değerli bir görev yapmaktadır. Halen 98 ülkenin üye olduğu Codex Alimentarius Komisyonu çalışmalarını, özellikle gelişen ülkelerde büyük ilgi görmektedir ve bu ülkeler gıda kontrol sistemlerini islah ve gerekli laboratuvar ve personel ihtiyaçlarını karşılamak için faaliyete geçmişlerdir. Bütün ham, yarı mamul ve mamul gıda maddeleri kodeks kapsamına girecektir. Gıdaların içinde sağlığa zararlı olan yabancı maddeler, Pestisid artıkları ve benzeri maddelerden ne kadarına müsaade edileceği imalat usulleri, teşhis ve analiz yöntemleri standardize edilmiştir. Codex Alimentarius Komisyonu çalışmalarına resmen üye olduğumuz halde, çeşitli safhalarda, teknik heyetler gönderilerek görüşlerimiz ortaya konulmamıştır. Komisyon çalışmalarına katılmak üzere bizde de bir Milli Kodeks Komitesi kurulmuş olduğu halde bugüne kadar doğru dürüst toplanmamış ve esaslı bir faaliyet gösterememiştir. Son olarak 1971 yılı kalkınma programımızda Tarım Bakanlığı içinde bir merkezi örgüt kurulması ve bu örgütün çeşitli görevler yanında "Dünya Gıda Kodeksine uygun kalite ve diğer standartların hazırlanması ile ilgili hizmetlerin yürütülmesi ve koordinasyonun sağlanmasından sorumlu olması" öngörülmüş ve Tarım Bakanlığı bünyesinde Gıda İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu Genel Müdürlük

Türk Milli Gıda Kodeksi Komitesini faaliyete geçirerek ilgili kuruluşlar arası koordinasyon görevine başlamıştır. Ancak, Codex Alimentarius çalışmalarına katılmakla sorun çözümlenemez, Esas sorun ülkemizin, Codex Alimentarius'un getirdiği standartları uygulayacak teknoloji seviyesine ulaşması, gıda kontrol mevzuatımızın ve örgütümüzün günün koşullarına uygun hale getirilmesidir.

Ülkemizde şimdiki durumda, Codex Alimentarius ile ilgili standartlar da kabul edildiği zaman ortada, Gıda Tüzüğü ve TSE standartları ile birlikte aynı madde için üç standart olacaktır. Bu durumun büyük bir karışıklık doğuracağı şüphesizdir.

Ülkemizde, gıda kontrolü yetkisi, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına verilmiştir. Yine aynı kanunda, belediye teşekkül etmiş olan bölgelerde kontrolün, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca çıkarılan nizamname ve talimatnamelere uygun olarak belediye tarafından ve belediyelerin bulunmadığı yerlerde bakanlık sıhhi örgütüne mensup memurlar tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Bu suretle Sağlık Bakanlığı kontrol görevini fiilen belediyelere bırakmış olmaktadır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı halen, Ankara'da Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Etimesgut Halk Sağlığı Laboratuvarı, Adana, Diyarbakır ve İzmirde birer Hıfzıssıhha Enstitüsü olmak üzere 5 büyük laboratuvar vardır. Ayrıca 37 ilde kurulmuş bulunan Halk Sağlığı Laboratuvarları, araç, gereç, personel yetersizliği nedeniyle istenilen seviyede çalışmamaktadır. Gıda kontrolünü yapan laboratuvarlarda çalışan uzmanlar, zamanlarını bilirkişi olarak mahkemelerde geçirmekte ve bu durum hizmetin aksamasına neden olmaktadır.

Belediyeler, 1593 sayılı kanununun 20. maddesine göre, il merkezleri ile lüzum görülecek diğer mahallerde gıda maddelerinin muayenesine mahsus laboratuvarlar kurmak göreviyle yükümlüdürler. Ayrıca 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanununa göre de Belediyeler yenilecek ve içilecek şeyler ile bunların satıldığı yerlerin sağlık şartlarına uygun olmasını temin ve özel kanun, nizamname veya talimatnamesine uygun olarak kontrol etmek görevi ile sorumlu tutulmuştur. (9) Belediyeler tarafından uygulanan Belediye Sağlık Zabıta Talimatnamesi, gıda kontrol mevzuatının önemli bir kısmını teşkil etmektedir. Gıda maddelerinin imal ve depo edildiği ve satışının yapıldığı yerlerde gereken sıhhi şartları ihtiva etmektedir. Ancak belediyeler bu talimatnameyi uygulayacak yeteri kadar ehliyetli personele, araç-gereç ve kurumlara sahip değildirler. Bazı belediyeler şehir hıfzıssıhha enstitüleri, bazıları ise belediye kimyahaneleri kurmuşlardır. Bu laboratuvarların sayısı on kadardır. Bunların ancak bir kısmı faaliyet göstermektedir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına kuruluş kanununda gıda kontrolu konusunda tam bir yetki verilmemiştir. Bununla beraber gıda kontrolu ile ilgili olan bölümleri vardır. Bunlar; Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü, Tarım Ürünleri Değerlendirme ve Pazarlama Dairesidir.

1937 yılında çıkarılan 3203 sayılı Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilat Kanununun 9. maddesine göre Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü; "Hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar bakımından hayvanları ve hayvani maddeleri insanlara zarar vermeye-

cek bir hale getirmek, vasıflarını yükseltmek, hertürlü hayvan mahsullerini ve yiyeceklerini muayene, murakabe ve tahlil etmek" görevi ile yükümlü tutulmuştur. (10) Ancak bu görev sınırlıdır. Hayvansal gıdalara ait standart hazırlama ve bu gibi gıdaları kontrol sonucu aykırı hareketleri görülenler hakkında resen takip yetkisi yoktur. Kontrolları Sağlık Bakanlığı adına yapmaktadır. Ayrıca 1928 yılında çıkarılan 1234 sayılı Hayvanların Sağlık Zabıtası Kanununda; Her türlü hayvan ve hayvansal maddelerin ithal ve ihracı ve yurt içi harekâtı, hastalık yönünden resmi bir veteriner tarafından tasdikli bir menşe ve sağlık şahadetnamesinin istihsali ile mümkündür." denilmektedir. Bu nedenle Genel Müdürlük giriş ve çıkış gümrüklerinde hastalık kontrolları yapmaktadır. Kanunun 42. ve 43. maddelerine göre mezbaha ve süthanelerin muayene ve teftişleri de veteriner tarafından yapılır. Veteriner işleri Genel Müdürlüğünün 20 Gıda Kontrol Laboratuvarı mevcuttur. (11)

Ziraat işleri Genel Müdürlüğünde GIS-TEK (Gıda ve İçki Sanayii Araştırma, Eğitim, Teknolojik Kalite ve Kontrol Merkezi) adı altında 9 müessesesi bulunmaktadır. Kurulmuş bulunan bu müesseseler süt ve mamulleri teknolojisi başta olmak üzere konserve sanayii, meyve suları vs. gibi konuları kapsamaktadır. Alet ve ekipman donanımları tamamlanmış olan müesseselerde 71 gıda teknoloğu çalışmaktadır. Bunlardan 6 tanesi doktora yapmış, 40 ı uzman, 25 tanesi de altı aylık özel eğitime tabi tutulmuşlardır. Söz konusu kuruluşlar gıda teknolojisi ve kalite kontrol konusunda 160 araştırma projesi ele almıştır. (12)

Zirai Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü, 1957 yılında çıkarılan 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunuyla kurulmuş olup, her türlü bitki ve bunların meyve ve tohumlarına arız olan hastalık ve zararlılar ile mücadele etmek ve bitkilerin ithal, ihraç ve memleket içinde nakli gibi hareketi esnasında hastalık kontrolü yapmak görevi vardır. Genel Müdürlüğün gıda kontrolü ile ilgili yetkisi olmadığı için piyasadaki gıda maddelerinde bulunan pestisit kalıntılarının ne derece zararlı olduğu bilinmemektedir.

Tarım Ürünleri Değerlendirme ve Pazarlama Dairesinin, gıda kontrolü ile ilgili bir çalışması yoktur.

1939 yılında çıkarılmış bulunan 3614 sayılı "Teşkilat ve Vazifelerine dair Kanun"a göre Ticaret Bakanlığına bağlı olarak bir Standardizasyon Müdürlüğü kurulmuştur. Bu müdürlük, "İhracaat mallarının standartlaştırılması, ihracatın bu bakımdan murakabesi işleriyle iştigal ve bunlara müteallik mevzuatı tatbik etmek, mevzuatın sair vekâlet veya makamlara bıraktığı hususat hariç olmak üzere iç ticarete mevzu olan mahsulât ve muamelâtın standartlaştırılması" görevinden sorumlu tutulmuştur.

1930 yılında çıkarılan 1705 sayılı "Ticarette Tağşişin Men'i ve İhracaatın Murakabesi ve Korunması" hakkındaki kanunla bakanlığa bu sahada açık olarak yetki verilmiştir. (13) Bu kanuna göre; "Dahili ve harici ticaret menfaatlerini korumak ve ticaret malları üzerinde tağşiş ve hilelere mani olmak üzere menşei nebati, hayvani bilumum maddeler ile bunların yarımamül

ve mamüllerini veyahut bunların terkibinden husule gelen maddelerin ihzarına, imaline, tarihine, muayyen sınıf ve nev'ilere tefrikine, ambalajlarına, zarflarına, alım ve satım nakil ve muhafazalarına ve bu hususlarda tabii olacakları usul ve şartlara ve bu gibi maddeler için hususi veya milli muayyen alamet ve izahat istimali mecburiyetine müteallik tedbirler almağa hükümet mezundur. Bu nedenle Bakanlık tarafından ayrı nizamnameler şeklinde 26 gıda maddesine ait standart hazırlanmıştır. TSE standartlarının çıkarılması ile bunlar yavaş yavaş yürürlükten kaldırılmış olup, bugün sadece 5 tanesi yürürlüktedir. Bakanlığın Türkiye'de iki laboratuvarı mevcuttur. Laboratuvar ve eleman yetersizliği nedeniyle kontroller daha çok organoleptik muayeneler şeklinde olmaktadır.

1942 yılında çıkarılan 4250 sayılı İspirtolu İçkiler İnhisar Kanunu ile alkollü içkilerin ve bunları imal eden tesislerin vasıfları esasa bağlanmıştır. Kanununun 1. maddesinde ispirotolu içkilerin vasıfları ile bira fabrika ve imalathanelerinin sıhhi ve teknik bakımdan haiz olması lazım gelen evsafı ve bunların kontrol ve muayenelerine ait işlemlerin Gümrük ve İnhisar, Maliye Ziraat, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletlerince müştereken hazırlanacak bir nizamname ile tesbit edileceği bildirilmiş ve bu nizamname 27 Nisan 1956'da yürürlüğe girmiştir. Bu nizamnamede şarap dışındaki alkollü içkilerin vasıfları, hammadde, imalat usülü, sağlığa zararlı madde toleransları, tesislerin hijyenik ve teknik şartları belirlenmektedir.

Şaraphanelerle doldurma evlerinin teknik ve sıhhi bakımından kontrol ve muayeneleri ile şaraba uygulanacak işlemlere ait esasların yine aynı kanununun 12. maddesine göre, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Gümrük ve Tekel ve Tarım Bakanlıklarınca birlikte saptanacağı belirtilmiş, bu esaslar 9 Şubat 1954'de yürürlüğe girmiştir.

Tekel Genel Müdürlüğü hem şaraphaneler ve şaraplarla ilgili kontrollerle görevli, hem de bunların üreticisi ve satıcısı durumundadır. Bu nedenle kontrollerin güvenilirliği azalmaktadır.

1957 tarih ve 6973 sayılı Kanuna göre sınıai mamüllerin standart kontrolü ile görevli olan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Bilim ve Teknoloji Daire Başkanlığınca verilen yanıtta; "Bakanlığımızda Gıda Mevzuat ve Gıda Kalite Kontrolü ile ilgili konular yer almamaktadır." denilmekte ise de aynı Bakanlığın Fiat, Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığının her türlü imalat, sanayi kuruluşlarına girme ve kontrol etme yetkisi bulunmaktadır. Henüz kuruluş ve yetki kanunu bulunmayan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Gıda İşleri Genel Müdürlüğü) ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Fiat, Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı) 29.4.1976 tarihinde yapılan protokol gereğince gıda üreten kuruluşlara Gıda İşlerinden bir gıda denetçisi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı elemanından oluşan ekiplerce gıda numuneleri alındığı, analizler yapıldığı ve kuruluşların denetlendiği yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır.

Gıda alt sektörlerinden; makarna, bisküvi, yemeklik zeytinyağı, rafine ayçiçek yağı ile pamuk yağını kapsamak üzere 91 kuruluş denetlenmiştir.

Gıda maddeleri kalite kontrollerinin etkili bir şekilde yapılması için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (Gıda İşleri Genel Müdürlüğü) ile Ticaret Bakanlığı (Standardizasyon Müdürlüğü) arasında da bir işbirliği protokolu 5.5.1977 tarihinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Umumi Hıfzıssıhha kanununda aykırı hareketler dolayısıyla verilecek cezalar gösterilmemiş, ancak Türk Ceza Kanununun 396, 398 ve 363. maddelerine atıfta bulunulmuştur. Ceza kanunumuzda gıdalarla ilgili olarak işlenen suçların mahiyeti sistemli bir şekilde belirtilmemiş ve tayin edilen cezalar, yabancı kanunlarla mukayese edildiğinde hafif bulunmuştur. Örneğin para cezaları en fazla 50 TL., sabotaj nevinden fiiller hariç, hapis cezaları en fazla 6 aya kadardır. (14)

Halkın sağlığı ile doğrudan doğruya ilgisi olan gıda kontrolünün, memleketimizdeki durumunu detaylı olarak saptamak bu araştırmanın konusu olacaktır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi :

Türkiye'de gıda mevzuatı ve kontrolü hakkındaki araştırmanın temel amacı, bu konudaki mevcut durumun bilimsel olarak saptanması, sorunların ortaya konulması ve çözüm yollarının önerilmesidir. Bu temel amaca bağlı kalınarak ;

- a) Gıda kontrolü yapılan kuruluşların laboratuvar ve eleman bakımından durumları,
- b) Gıdaların çeşitli safhalarında yapılan kontrollarda saptanan taşış, hile ve mevzuata aykırı durumlarda ne gibi müeyyidelerin uygulandığı,
- c) Verilen cezaların etkili olup olmadığı,
- d) Gıda kontrolü hizmetini yürütecek örgütün yapı ve fonksiyonunun ne şekilde olabileceği incelenecektir.

C. Sayıltılar :

1- Türkiyede gıda kontrolü çeşitli kuruluş ve mevzuat dolayısıyla, etkisiz ve yetersiz bir şekilde yapılmaktadır.

2- Gıda kontrolü hizmetinin, istenilen seviyede yapılamaması, üretici veya imalatçının istediği şekilde malı satmasını kolaylaştırmakta ve hileye müsait bir ortam yaratmaktadır. Bu durum, halk sağlığı ve beslenme yönünden büyük sakıncalar doğurmakta ve tüketici kitlelerin ekonomik zararlarına ve aldatılmalarına yol açmaktadır.

3- Sulh Ceza Mahkemelerinde gıda kontrolü ile ilgili davalarda verilen cezalar imalatçıların bu tür davranışlarını engelleyici, onların islah edilmesini düzenleyici nitelikte değildirler.

4- Gıda kontrolünün etkili ve yeterli bir şekilde yapılamaması, gıda sanayiinin gelişmesini engellemekte, ulusal ve uluslararası pazarlarda mallarımızın güvenirliliği sarsılmaktadır.

D. Tanımlar:

Gıda Kontrolü Hizmeti : Gıdaların, üretimden tüketim kadar olan çeşitli safhalarda ve ihracatta, hijyen ve kalite yönünden muayene, analiz ve kontrolünün yapılması, bu maddelerin en iyi şartlarda işlenmesi, nakli, muhafazası ve pazara arzının temin edilmesi, uygun olmayan işlemlerden dolayı çeşitli kayıpların ve kalite düşüklüğünün önlenmesi ve böylece yüksek ve kaliteli üretim ve imalat için zemin hazırlanmasını sağlamaya çalışan bir hizmet dalıdır.

Tağşiş : Karıştırma, saflığı giderme, değerli bir şeyi değersiz bir şeyle karıştırma veya TCK'nun ilgili hükümlerine göre sağlık, beslenme ve ekonomik yönden halkın aldatılmasına yönelik bir eylem taşşiş olarak adlandırılmaktadır. (15)

Gıda katkı maddeleri : Gıdaların doğal bileşiminde bulunmayan, sonradan üretim, imalat, hazırlama, paketlenme ve saklama gibi işlemler sırasında gıdanın dayanmasını sağlamak, güzel ve cazip göstermek için eklenen kimyasal bileşiklerdir.

Gıdalardaki Pestisid Kalıntıları : Hammaddenin tarladan itibaren mücadele ilaçları ile muamele edilmesi ve çeşitli haşerelere karşı kullanılan tarımsal mücadele ilaçlarından gıdalara intikal eden sağlığı tehdit edici kalıntılardır.

Standardizasyon : Tüketicieye mükemmel ve sıhhi bir gıda maddesi ve alıcı ile satıcı arasında dürüst bir ticari muamele sağlama amacı ile gıdaların niteliklerini gösteren normların yeterli bir şahıs veya kuruluşca belirtilmesidir.

Etiket : Bir gıda kabının doğrudan doğruya üstüne veya ilişkisine üreten firma ve gıda hakkında açıklayıcı bilgiyi kapsayacak şekilde yazılmış, basılmış, madeni baskı ile yapılmış, markalanmış veya damgalanmış marka, resim vs. ye denir.

E. Materyal ve Metod :

Ek 1 listede belirtilen konu ile ilgili 25 kuruluşun ancak 15 inden anket formlarının yanıtları alınmıştır. Diğer kuruluşlar çeşitli zamanlarda yapılan müracaatlarımıza yanıt vermemişlerdir. Bu durumda alınan 15 adet anket formundaki veriler analiz ve tasnif edilerek değerlendirme yapılmıştır.

Anket formları önce bakanlıklara, onlara bağlı kuruluşlara bu konu ile ilgili diğer kuruluşlara göre bir tasnife tabi tutulmuştur.

Konu ile ilgili bakanlıklardan; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığının kendilerinden, doğrudan doğruya bir yanıt alınmamış, sadece Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ilgili kuruluşları ve diğer kuruluşlar soruları yanıtlamışlardır.

Türk standartlar Enstitüsü sorularımızı yanıtlamamıştır.

Her soru için ayrı tablo yapıldığı gibi birbiri ile ilişkili olanlar da çapraz tablolar yapılarak değerlendirilmiştir.

Ek 3 nolu anket formunun incelenmesinden anlaşılacağı gibi formlar 24 sorudan oluşmuştur. Bu sorular son şeklini almadan önce denenmiş, anlaşılmayan sorular çıkartıldıktan sonra yeniden düzenlenerek konu ile ilgili kuruluşlara postalanmıştır. Yanıtların alınmasında etkili olacağı düşüncesi ile zarfların içine posta pulları da eklenmiştir.

Açık uçlu sorulara yanıtların az olduğu analiz tablolarının incelenmesiyle görülecektir.

BÖLÜM II

A. Bulgular

Devlet Planlama Teşkilatı, İktisadi Planlama Dairesi tarafından, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı Gıda Özel İhtisas komisyonu çalışmalarına kaynak olmak üzere yaptırılmış olan "Türkiye'deki gıda kontrol kuruluşlarının faaliyet ve imkanları üzerinde envanter araştırması" adlı çalışma yurdumuzdaki gıda kontrolü ile ilgili kuruluşların durumlarını, mevzuatlarını ve çalışmalarını yansıtmaktadır.

Bu nedenle gerektiği hallerde anket sonuçları birlikte gösterilecektir.

Tablo 1. İlgili kuruluşların Umumi Hıfzıssıhha Kanununu (U.H.K.) yeterli veya yetersiz bulmalarına göre dağılımları :

ALINAN YANITLAR	SAYI	%
U.H.K. nu yeterli bulanlar	-	-
U.H.K. nu yetersiz bulanlar	14	93,3
Bu soruya yanıt vermeyenler	1	6,7
T O P L A M	15	100,0

Tablo 1 de görüldüğü gibi 15 kuruluştan 14 ü yani % 93,3 ü gıda kontrolü açısından Umumi Hıfzıssıhha Kanununu yetersiz bulmaktadır. 1 kuruluş (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Fiat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı) ise bu soruya yanıt vermemiştir.

Birinci soruya "yetersiz" yanıtı verenlere ;

Bu kanun yetersiz ise hangi yönlerden yetersizdir ?

sorusu sorulduğunda alınan yanıtlar Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlgili kuruluşların Umumi Hıfzıssıhha Kanunu yetersiz bulma nedenlerine göre dağılımları :

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Günün gerçeklerine uymadığı için	1	5,9
Eksik tarafları olduğu için	1	5,9
Her ikisi de	12	70,5
Teknolojik kontrolü kapsamıyor	1	5,9
Tüketicinin korunmasında yetersiz	1	5,9
Bu soruya yanıt vermeyenler	1	5,9
T O P L A M	17	100,0

Tablo 2 yi incelediğimizde bazı kuruluşların soruya birden fazla yanıt vermeleri nedeniyle toplam sayının 15 ten fazla çıktığını görmekteyiz. Yukardaki tabloda görüldüğü gibi ilgili kuruluşların çoğunluğu (% 70,5) Umumi Hıfzıssıhha Kanununun eksik tarafları olduğunu ve günün gerçeklerine uymadığını belirtmişlerdir. Bununla birlikte bir kuruluş Milli Prodüktivite Merkezi (M.P.M.) Umumi Hıfzıssıhha Kanununun tüketicinin korunmasında yetersiz olduğunu, diğer bir kuruluş (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Gıda Tek-

nolojisi Daire Başkanlığı) sistemin yanlış olduğunu, alt yapı tesislerinin standart mamul yapabilecek şekilde işletilmelerinin disipline edilmesinin yani teknolojik kalite kontrolünün şart olduğunu, oysa mevcut mevzuatın bunu kapsamadığını ileri sürmüştür.

Tablo 3. İlgili kuruluşların Gıda Tüzüğünü yeterli veya yetersiz bulmalarına göre dağılımları:

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Gıda tüzüğünü yeterli bulanlar	-	-
Gıda tüzüğünü yetersiz bulanlar	14	93,3
Bu soruya yanıt vermeyenler	1	6,7
T O P L A M	15	100,0

Anket formumuzu yanıtlayan 15 kuruluştan 14 ü (% 93,3) gıda tüzüğünü yetersiz bulduklarını belirtmiş, bir kuruluş (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Fiat, Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı) ise soruyu yanıtlamamıştır.

Tablo 4. İlgili kuruluşların Gıda Tüzüğünü yetersiz buldukları yönlerine göre dağılımları:

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
İhtiyaçlara cevap vermediği için	2	11,8
Günün koşullarına uymadığı için	1	5,9
Her ikisi de	11	64,6
Eksik konular bulunduğu için	2	11,8
Teknolojik kontrol olmadığı için	1	5,9
T O P L A M	17	100,0

Alınan yanıtların çoğunluğuna göre (% 64,6) mevcut Gıda Tüzüğü'nün ihtiyaçlara cevap vermediği ve günün koşullarına uymadığı saptanmıştır. Bunun yanında bir kuruluş (İstanbul Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi) Gıda Tüzüğü'nde meyve öz- lü mamüller, ciklet, gofret, şampuan ve kozmetikler hakkın- da hükümler ve yönetmeliklerin olmadığını, diğer bir kuruluş (Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü İzmir Şubesi) deterjan konusunun Tüzükte olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca nihai bir kontrol olan gıda kontrolunun etkili olmamasının önceki tek- nolojik kontrolün yokluğuna bağlı olduğu bir kuruluşça (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Gıda Teknolojisi Daire Başkanlığı) ileri sürülmüştür.

Tablo 5. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili standartlar hakkındaki düşüncelerine göre dağılımları:

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Yeterli bulanlar	2	13,3
Yetersiz bulanlar	12	80,0
Bu soruya yanıt vermeyenler	1	6,7
T O P L A M	15	100,0

5. Tablo incelendiğinde ilgili kuruluşlardan 12 sinin gıda kalite kontrolü ile ilgili standartları yetersiz buldukları, iki kuruluşun (Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha

Enstitüsü Kimya Şubesi, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İzmir Gıda Kontrol, Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü) gıda standartlarını yeterli bulduğu ve bir kuruluşun da (İGEME) bu soruya yanıt vermediği görülmektedir. Standartları yetersiz bulan kuruluşlar % 80'i teşkil ettiğine göre bu konuda yeterli ve uygulanabilir standartların gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili standartları hangi yönlerden yetersiz bulduklarına göre dağılımları:

ALINAN YANITLAR	SAYI	%
Aynı konuda farklı standartlar olduğu için	-	-
İhtiyaçlara cevap vermediği için	6	27,1
Her ikisi de	4	18,0
T.S.E. tarafından neşredilen standartlar çok azdır	1	4,6
Dünya standartları ve ülke şartlarına göre uygulanabilirliği çok zordur	1	4,6
Birçok gıda maddesinin kalitesini belirleyen ve kontrolünü yapacak yöntemlerin getirilmemiş olması nedeniyle	1	4,6
Standartların eksikliği nedeniyle	2	9,1
Bazı standartların hatalı ve uygulanamaz oluşu yüzünden	2	9,1
Çoğu standartların zorunlu olmaması nedeniyle	1	4,6
T.S.E. tarafından hazırlanarak yayınlanmakta olan standartların önemli bir bölümünün zorunlu olarak uygulanmaya konmaması nedeniyle	1	4,6
Mevcut standartların yetersiz veya genellikle çeviri niteliğinde olduğu için toplumun ihtiyacına cevap vermemesi nedeniyle	1	4,6
Bu soruya yanıt vermeyenler	2	9,1
T O P L A M	22	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi alınan yanıtların birden fazla olması nedeniyle toplam sayı artmıştır. Ve genel olarak tablo incelendiğinde halkın sağlığı ile ilgili olan gıda maddeleri standartlarının eksik olanlarının tamamlanması, uygulanamayanların değiştirilip ülke şartlarına ve dünya standartlarına göre yeniden düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İhracatta ise zorunlu olarak uygulanan standartlarla, ihracatın yapılacağı ülkede geçerli standartlar arasında her zaman tam bir uyum sağlanamaması nedeniyle güçlükler çıktığı bilinmektedir.

Tablo 7. Kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili yönetmelikleri değerlendirmeleri bakımından dağılımları :

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Yeterli	-	-
Yetersiz	12	80,0
Bu soruya yanıt vermeyenler	3	20,0
T O P L A M	15	100,0

Tablo 7 yi incelediğimizde anketimize katılan kuruluşların % 80 inin gıda kalite kontrolü ile ilgili yönetmelikleri yetersiz bulduklarını görmekteyiz.

Tablo 8. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili yönetmelikleri yetersiz bulma nedenlerine göre dağılımları :

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Bu konuda az sayıda yönetmelik olduğu için	2	12,5
Günün gerçeklerine uymadığı için	1	6,3
Her ikisi de	8	50,0
Uygulanması zor, yekdiğeri ile çelişik ve mükerrer hükümler var.	1	6,3
Kalite kontrolü yapılırken uygulamada aksaklıklar ortaya çıkıyor	1	6,3
Bu soruya yanıt vermeyenler	3	18,6
T O P L A M	16	100,0

Tablo 8'i incelediğimizde ankete katılan kuruluşlardan % 50'sinin mevcut yönetmeliklerin sayısının az olduğu ve günün gerçeklerine uymadığı görüşünde birleştikleri görülmektedir.

Tablo 9. İlgili kuruluşların bağlı buldukları örgüt ve gıda kalite kontrolü yapıp yapmadıklarına göre dağılımları :

İlgili kuruluşun bağlı bulunduğu örgüt	Gıda Kalite Kontrolü		Yanıt verme- yen ku- ruluş Sayısı	Toplam Kuruluş Sayısı	Gıda kalite kontrolü		yanıt vermeyen Kuruluş % si
	Yapan ku- ruluş Sa- yısı	Yapmayan Kuruluş Sayısı			Yapan ku- ruluş % si	Yapmayan Kuruluş % si	
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı	3	-	-	3	25,0	-	-
Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı	5	1	-	6	41,8	33,6	-
Ticaret Bakanlığı (Ankara Tic Bors.)	1	-	-	1	8,3	-	-
Belediye (İstanbul Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi Md.)	1	-	-	1	8,3	-	-
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	1	-	-	1	8,3	-	-
Milli Savunma Bakanlığı	1	-	-	1	8,3	-	-
İhracatı Seliştirme Etüd Merkezi	-	1	-	1	-	33,3	-
Milli Prodükktivite Merkezi	-	1	-	1	-	33,3	-
T O P L A M	12	3	-	15	100,0	100,0	-

Anketimizi yanıtlayan 15 kuruluşdan 12 si gıda kalite kontrolu yapmaktadır. Yapan kuruluşlardan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Zirai Mücadele ilaç ve Aletleri Enstitüsü, Tarım ilaçları bakiyelerinin kontrolunu yapmakta olduklarını belirtmiştir. Gıda kalite kontrolu yapmayan kuruluşlar, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Gıda Teknolojisi Daire Başkanlığı, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi ve Milli Prodüktivite Merkezidir.

Tablo 10. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolunu yapmakta dayandıkları hususlara göre dağılımları :

A L I N A N Y A N I T L A R	S A Y I	%
Kanuni yetkiye	8	32
İhtiyari olarak	2	8
İlgi duydukları için	1	4
Tüketici açısından	2	8
Firmaların veya kişilerin isteği üzerine	6	24
İhracatta vergi iadesi nedeniyle	3	12
Bu soruya yanıt vermeyenler	3	12
T O P L A M	25	100,0

Tablo 10 da görüldüğü gibi ilgili kuruluşların çoğunluğu kanuni yetkiye dayanarak ve firmaların veya kişilerin isteği üzerine gıda kalite kontrolu yapmaktadırlar. İstanbul Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi Belediye zabıtası ve Belediye

doktoru vasıtasıyla satışı arz edilen gıda maddelerinden alınan numunelerin kontrolünü kanuni yetkiye dayanarak ücretsiz olarak yapmakta, ayrıca firmaların veya kişilerin isteği üzerine de ücret mukabilinde istenilen gıdaları kontrol etmektedir. Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü İzmir Şubesi ile Ankara Ticaret Borsası da iki yönden gıda kalite kontrolü yapmakta olduklarını belirtmişlerdir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, gıda kalite kontrolünü firmaların veya kişilerin isteği üzerine ve ihracatta vergi iadesi nedeniyle uygulamaktadır. Süt Endüstrisi Kurumu tüketici açısından konu ile ilgilenmektedir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda İşleri Ankara Bölge Müdürlüğü Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, gıda kalite kontrolünü kanuni yetki dışında bütün şıklara dayanarak yapmaktadır. Aynı şekilde Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı İzmir Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, kanuni yetki dışında, ihtiyari olarak, firmaların veya kişilerin isteği üzerine ve ihracatta vergi iadesi nedeniyle gıda kalite kontrolünü uygulamakta olduklarını belirtmiştir.

Alınan sonuçlardan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Belediye, Ticaret Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı kuruluşların kanuni yetkiye dayanarak gıda kalite kontrolü yaptıkları, ayrıca Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü'nün sadece tarım ilaçları bakiyelerinin kontrolü bakımından kanuni yetkiye sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 11. İlgili kuruluşların fizik yapısı bakımından kontrol yapmağa uygun olup olmadıklarına göre dağılışıları :

ALINAN YANITLAR	SAYI	%
Uygun olanlar	10	66,6
Uygun olmayanlar	2	13,4
Bu soruya yanıt vermeyenler	3	20,0
T O P L A M	15	100,0

Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü İzmir Şubesi ile İstanbul Belediyesi Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi, kuruluşlarının, fizik yapısı bakımından kontrol yapmağa uygun olmadığını belirtmişlerdir.

Gıda kalite kontrolü yapmayan üç kuruluş (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Milli Prodüktivite Merkezi, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraî Teknoloji Daire Başkanlığı) soruya yanıt vermemişlerdir.

İlgili kuruluşların % 66,6 sının bina vs. durumunun gıda kalite kontrolü yapmağa elverişli olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 12. İlgili kuruluşların teknik araç ve gereç-
lerinin yeterlilik durumuna göre dağılışı-
ları :

ALINAN YANITLAR	SAYI	%
Yeterli olanlar	9	60,0
Yetersiz olanlar	3	20,0
Bu soruya yanıt vermeyenler	3	20,0
T O P L A M	15	100,0

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Fiat Kalite ve Standart-
lar Dairesi Başkanlığı araç ve gereç konusunda hiç birşeyleri
olmadığını, Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü İzmir Şubesi ile
İstanbul Belediyesi Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi araç ve ge-
reç durumlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. İstanbul
Belediyesi Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi ayrıca yetişmiş uz-
man eleman yetersizliğine değinmiş, bu nedenle kontrolların
gerektiği gibi yapılamadığını ileri sürmüştür.

Sonuç olarak ilgili kuruluşların % 60 ının araç ve ge-
reç durumlarının yeterli olduğu ortaya çıkmıştır.

TABLO 13. İlgili kuruluşlarda çalışan personelin niteliklerine göre dağılımları (1979) :

İLGİLİ KURULUŞUN ADI	Kimya- Kimya Veteri- Dok- Bakteri- Ziraat Gıda Ecza- Biyo- Diğer Kimya S. Labo- Memur Hade- Toplam	ger MÜhen. ner tor yolog Y.Müh. Tekno- ci log (Yük.Tah) Ok.Mez. rant me Personel	4	5	7	73	25	4	3	10	112	68	66	631	
Refik Say.M.Hifz.Ens.Kimya Şb.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	95
" " " Bakteriyoloji Şb.	-	10	6	-	2	-	-	-	-	9	11	-	-	38	
" " " İzmir Şb.	2	10	-	5	1	1	-	3	2	-	-	-	-	24	
İst.Şehir Hifz. Müessesesi	1	9	-	-	2	-	-	-	-	-	4	6	13	35	
Gıd.T.ve H .Bak.Ziraat İğl.Gn.Md.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
" " " Veteriner " "	-	-	70	-	-	-	-	-	-	-	90	50	40	250	
" " " Ziraat Müc.İlaç ve Alet Ens.	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	5	
" " " Süt ndüstrisi Kurumu	-	34	3	-	-	37	-	-	-	-	-	-	-	74	
" " " Gıda İğl.Gn.Md.Ank.Ens.Md.	1	4	4	-	-	27	-	-	-	-	3	5	7	51	
" " " " " İzmir " "	-	1	-	-	-	8	25	-	-	-	3	7	6	50	
San. ve Tek. Bak.Fiat Kal. ve Stan. Dai. Bşk.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
M.S.B..Arge Dai. Bşk.	-	1	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	6	
İÇEME (İhracat; geliştirme etüd merkezi)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
MPH (Milli produktivite merkezi)	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Ankara ticaret borsası	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	
T O P L A M	4	74	85	5	7	73	25	4	3	10	112	68	66	631	

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Fiat Kalite ve Standartlar Daire Başkanlığı gıda kontrolü için ayrılmış personeli olmadığı için sayı vermemiştir. Alınan sonuçlara göre Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü personel sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. Ancak bu rakamlar gerçek durumu yansıtmayabilir. Çünkü ilgili kuruluşlardaki personel sayısı giderek artmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak Türkiye'de'ki genel durumu yansıtmak üzere Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı Gıda Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarına kaynak olmak üzere yaptırılan envanter çalışmasındaki sonuçlar aşağıda verilmiştir. (16)

Tablo 14. Devlet Planlama Teşkilatının yaptırdığı araştırmaya göre ilgili kuruluşlarda çalışan personelin dağılışı (1974) :

Mevcut eleman durumu	Sağ ve Sosyal Yardım Bak.lığı	Beledi-yeler	Gıda Tarım ve Hayvancılık Bak.lığı	Ticaret Bak.lığı	Gümrük ve Tekel Bak.lığı	Türkiye Toplamı
Yük.Tah.Tek.Eleman						
Kimyager	15	8	2	2	1	28
Kimya Mühendisi	50	15	8	4	3	80
Veteriner	7	4	47	-	-	58
Doktor	4	2	-	-	-	6
Bakteriyolog	24	3	4	-	-	31
Ziraat Yük. Müh.	1	-	151	-	7	159
Eczacı	1	-	1	-	-	2
Biyolog	8	-	-	-	-	8
Diğer (Yük.Tah.)	3	-	-	1	-	4
Yük.Tah. Eleman Top.	113	32	213	7	11	376
Orta Sev.Tek.Eleman						
Sağlık memuru	19	-	1	-	-	20
Hemşire	7	-	-	-	-	7
Laborant	64	21	58	4	11	158
Kimya San. Okulu Mez.	7	2	2	-	-	11
Lab. Tek.	4	-	-	-	-	4
Ekspert	-	-	-	-	2	2
Orta Sev. Eleman Top.	103	22	36	3	7	171
Hademe	103	22	36	3	7	171
Laborant yardımcısı	7	-	-	-	-	7
Teknisyen yardımcısı	2	-	-	-	-	2
Hademe vs. toplamı	112	22	36	3	7	180
Mevcut eleman toplamı	326	77	310	14	31	758

Yukarıdaki araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi konu ile ilgili personel en fazla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında toplanmıştır.

Tablo 15. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolunda uyguladıkları yöntemlere göre dağılışları :

YÖNTEM	KURULUŞ SAYISI								
	Sağlık ve Sos. Yardım Bak.lığı	Ticaret Bak.lığı Ank.Tic. Borsası	Gıda Tarım ve Hay. Bak.lığı	Sanayi ve Tek. Bak.lığı	M.S.B. (ARGE)	İGEME	MPM	Belediye (İST.)	Toplam
Gıda Maddeleri Tüzüğü	2	1	4	-	1	-	-	1	9
T.S.E. Standartları	3	1	4	1	1	-	-	1	11
Gıda Kodeksi	1	-	2	-	-	-	-	-	3
Amerikan gıda normları	1	-	-	-	-	-	-	-	1
ISO (International Standard Organization)	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Türk Kodeksi	-	-	-	-	-	-	-	1	1
AOAC. (American Organization of Agriculture and Chemistry)	-	-	1	-	-	-	-	-	1
FDA. (Food and Drug Administration)	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Diğer Yabancı Standartlar	-	-	2	-	1	-	-	-	3
Bunusoruya yanıt verenler	-	-	1	-	-	1	1	-	3
T O P L A M	8	2	15	1	3	1	1	3	34

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü daha çok araştırmaya dönük çalışmalar yapıldığını, bunun için sürekli literatür takip edilerek gayeye uygun yöntem

ve araştırma yazılarından yararlanıldığını anlatmıştır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Hıfzıssıhha Enstitüsü Bakteriyoloji Şubesi, T.S.E. Standartları, ISO ve diğer güvenilir yöntemlerle birlikte laboratuvarlarının geliştirdiği yöntemleri de uyguladıklarını belirtmiştir.

İstanbul Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi, sabun ve deterjanın Türk Kodeksine göre kontrol edildiğini bildirmiştir.

Ayrıca yukarıdaki sorumuza gelen yanıtlardan Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Ankara Şubesinin, Gıda Maddeleri Tüzüğü ve T.S.E. (Türk Standartlar Enstitüsü) standartları yanında AOAC (American Organization of Agriculture and Chemistry), kodeks yayınları veya diğer yabancı standartlar, yine Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Ens. İzmir Şubesinin Gıda Maddeleri Tüzüğü, TSE Standartları, kodex ve FDA (Food and Drug Administration) dan yararlandığı anlaşılmıştır.

Tablo 16. İlgili kuruluşların yöntemler konusunda karşılaştıkları güçlüklerle göre dağılımları :

ALINAN YANITLAR	KURULUŞ SA Y I S I							TOPLAM	Z	
	Sağlık ve Sos. Yardım Bak.lığı (Ankara Bak.lığı Tic. Bor.)	Ticaret Bak.lığı ve Hay. (Ankara Bak.lığı)	Gıda Tar. ve Hay. Bak.lığı	Sanayi ve Tek. Bak.lığı	M.S.B. (ARGE)	İÇEME	M.P.M.			Belediye (İstanbul)
Güçlükleri olanlar	2	-	4	-	-	-	-	-	6	40,0
Güçlükleri olmayanlar	1	1	1	-	1	-	-	-	4	26,6
Bu soruya yanıt vermeyenler	-	-	1	1	-	1	1	1	5	33,4
T O P L A M	3	1	6	1	1	1	1	1	15	100,0

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü Kimya Şubesi, Milli Savunma Bakanlığı ARGE Dairesi Başkanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı İzmir Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Şubesi ile Ankara Ticaret Borsası yöntemler konusunda güçlükleri olmadığını belirtmişler, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraat Teknoloji Daire Başkanlığı ve Tablo 16'da görölen diğer bazı kuruluşlar yanıt vermemişlerdir.

Genel olarak ankete katılan ilgili kuruluşların çoğunluğunun (% 40) yöntemler bakımından güçlükleri olduğu saptanmıştır.

Tablo 17. İlgili kuruluşların, yöntemler konusunda karşılıklıları güçlüklerin türleri itibarıyla dağılımları :

GÜÇLÜKLERİN TÜRÜ

	K U R U L U Ş S A Y I S I							TOPLAM	Z
	Sağlık ve Sos. Yardım Bak.lığı	Ticaret Bak.lığı (Ankara)	Gıda Tarım ve Hay. Bak.lığı	Sanayi ve Tek. Bak.lığı	M.S.B. (ARGE)	İÇEME	MPM		
Bazen analiz için gerekli iptidai maddelerin temin durumu bakımından güçlükler vardır.	1	-	-	-	-	-	-	1	8,3
T.S.E. Standartlarındaki bazı analiz yöntemlerinin pratikte uygulanması mümkün olmamaktadır	1	-	-	-	-	-	-	1	8,3
Gıda Maddeleri Tüzüğü yetersizdir	-	-	2	-	-	-	-	2	16,7
Standartlar hatalı ve az sayıda standart uygulanmaktadır	-	-	1	-	-	-	-	1	8,3
Malzeme ve reaktiflerin durumu ile yöntemlerin seçimi ve işler hale getirilmesi bakımından karşılaşılan güçlükler vardır	-	-	1	-	-	-	-	1	8,3
Yöntem yetersizlikleri vardır	-	-	1	-	-	-	-	1	8,3
Bu soruya yanıt vermeyenler	-	-	1	1	-	1	1	5	41,8
T O P L A M	2	-	6	1	-	1	1	12	100,0

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü Bakteriyoloji Şubesi bazen iptidai maddelerden ötürü güçlükler olduğunu, İzmir Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü, TSE. Standartlarındaki bazı analiz yöntemlerinin pratikte uygulanamadığını, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü tüzüğün yetersizliğini standartların hatalı ve az sayıda standardın uygulanmakta olduğunu, Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü malzeme ve reaktiflerin durumu, yöntemlerin seçimi ve işler hale getirilmesi bakımından güçlükleri olduğunu, Süt Endüstrisi Kurumu ise yürürlükte bulunan Gıda Tüzüğü'nün eski ve günün şartlarına uygun olmadığını, bu nedenle ileri teknolojiye ve değişikliklere cevap vermediğini belirtmişlerdir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Ankara Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Şubesi bu konuda karşılaştıkları güçlüklerin genel olarak yöntem yetersizlikleri nedeniyle olduğu üzerinde durmuştur.

Tablo 18. 1975 - 1976 Yıllarında İlgili Kuruluşlarca Yapılan Yıllık Analiz Sayıları İle Bunlardan Gıda Maddeleri Tuzluğu Hükümlerine Uygunluklarının Dağılımları :

	Belediye (İstanbul)		S.S.Y.B. R.S.H.E. İzmir Şubesi		G.T. ve H. B. Veteriner İşleri Genel Müd.		G.T. ve H.B. Gıda İşl. Şiş. Md. Ank. Ens. Md.		G.T. ve H.B. Gıda İşl. Şiş. Md. İzmir Ens. Md.		M.S.B. ARGE Daire, Bşk.		Ankara Ticaret Borsası		
	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne % si	Yapılan analiz sayısı
Süt ve süt mamulleri	386	308	9,1	8,8	173	15,0	15624	34,0	180	4,0	50	5	2,0	8	-
Hayvani yağlar	129	49	16,3	12,2	-	-	2934	16,5	85	10,0	-	-	-	-	-
Socuk, pastırma, sosis v.s.	11	1	27,3	-	42	45,0	12713	42,6	-	-	-	-	-	-	-
Etler	-	-	-	-	-	-	17210	24,3	-	-	-	-	-	-	-
Et ve balık konserveleri	41	64	26,8	12,5	-	-	3718	5,7	-	-	-	-	-	-	-
Meyve ve sebze konserveleri	487	479	15,6	27,3	50	42,0	4280	25,5	350	20,0	350	15,0	18	5,0	-
(Salça hazır yemekler meyve suları dahil)	231	325	10,8	5,8	55	53,0	914	16,1	200	25,0	60	6	2,0	-	-
Yemliklik bitkisel yağlar	42	39	4,8	2,5	-	-	120	11,6	450	80,0	-	-	-	-	-
Çocuk mamaları	2051	1384	6,6	5,3	170	11,0	680	28,9	4871	87,0	30	9	3,0	2110	-
Hububat ve bakliyat mamulleri	1455	2037	5,8	3,6	41	46,0	962	21,6	150	10,0	50	7	4,0	-	-
Şekerli mamuller (Reçel dahil)	55	158	1,8	9,5	9	66,0	490	36,9	50	20,0	-	-	-	14	-
Beharat	584	269	7,4	1,1	189	26,0	-	-	500	6,0	100	-	-	-	-
Alkolüz neşrubaat	1249	1092	17,3	35,9	547	20,0	11940	40,3	150	4,0	8	-	-	-	-
Sular (maden ve mamba suları dahil)	651	1038	9,5	5,0	194	20,0	1927	41,4	956	30,0	-	39	14,0	-	-
Diğerleri	7382	7243	12,9	12,9	1470	20,0	73512	99,4	8142	20,0	848	108	2,0	2132	-

T O P L A M

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü sadece alınan süt miktarının müstahsil sayısı ile üretilen mamullerin cins ve miktarına göre değiştiğine değinmiştir.

Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü Kimya Şubesi ile Bakteriyoloji Şubesi, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Gıda Teknolojisi Daire Başkanlığı Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü Müdürlüğü ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Milli Prodüktivite Merkezi bu konuda bilgi vermemişlerdir.

Alınan sonuçlara göre Gıda Tüzüğünde belirtildiği şekilde analiz yapan kuruluşlar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Belediyeler, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı laboratuvarlar ,Milli Savunma Bakanlığı ve kısmen Ankara Ticaret Borsasıdır.

Tablo 19. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yaptırılan araştırmaya göre analizleri yapılan gıda numuneleri ve sonuçları (1974) :
Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 4. Beş Yıllık Kalkınma Plan Gıda Özel İhtisas Komisyonu çalışmalarına kaynak olmak üzere yaptırılan envanter çalışmasındaki Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Belediyeler ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü laboratuvarlarında yapılan analizler ve sonuçları (Türkiye'deki genel durumu ortaya koymak bakımından) aşağıda verilmiştir. (16)

S E K T Ö R L E R	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı				Belediyeler				Gıda Tarım ve Hayvancılık Bak. Veteriner İşl. Enl.Md.				TOPLAM
	Numune Sayısı	Tüzüğe Uymayan	%	Numune Sayısı	Tüzüğe Uymayan	%	Numune Sayısı	Tüzüğe Uymayan	%	Numune Sayısı	Tüzüğe Uymayan	%	
Süt ve süt mamulleri	1789	334	18,7	9425	519	5,5	3153	574	18,2	14367	1427	9,9	
Hayvani yağlar	614	26	4,2	343	74	21,6	225	46	20,4	1182	146	12,4	
Sucuk, pastırma, sosis vs.	302	166	55,0	407	182	44,7	1249	681	54,5	1958	1029	52,6	
Etlere	158	53	33,5	270	67	24,8	484	116	24,0	912	236	25,9	
Et ve balık konserveleri	184	5	2,7	200	19	9,5	119	22	18,5	503	46	9,1	
Meyve ve sebze konserveleri	803	104	12,9	939	56	6,0	1003	83	8,3	2745	243	8,9	
Yemelik bitkisel yağlar	313	112	35,8	373	85	22,8	480	253	52,7	1166	450	38,6	
Çocuk mamaları ve pehiz yiyecekleri	85	13	15,3	53	2	3,8	21	3	14,3	159	18	11,3	
Hububat ve bakliyat mamulleri	1924	691	35,9	4491	1002	22,3	1772	499	28,2	8187	2192	26,8	
Şekerli mamuller (Reçel dahil)	1045	362	34,6	1342	114	8,5	746	198	26,5	3133	674	21,5	
Baharat	718	366	51,0	240	26	10,8	224	104	46,4	1182	496	42,0	
Alkolsüz meşrubat	961	296	30,8	1281	109	8,5	542	175	32,3	2784	580	20,8	
Diğerleri	5875	2000	34,0	2852	566	19,8	1655	370	22,4	10382	2936	28,3	
T O P L A M	14771	4528	30,7	22216	2821	12,7	11673	3124	26,8	48660	10473	21,5	
Bilinum sular	45556	18301	40,2	4099	975	23,8	7701	1811	23,5	57356	21087	36,8	
G E N E L T O P L A M	60327	22829	37,8	26315	3796	14,4	19374	4935	25,5	106016	31560	29,8	

Tablo 20. Alınan analiz sonuçlarına göre mevzuata uymayanlar hakkında yasal işlem uygulayan Kuruluşların dağılışı :

İlgili Kuruluşlar	Yasal işlem		Yanıt verme- yen kuru- luş sa- yısı	Yasal işlem		Yanıt verme- yenle- rin %
	Uygulayan kuruluş sayısı	Uygulamayan kuruluş sayısı		Uygulayan ların %	Uygulamayan ların %	
Sağ.ve Sos.Yar.Bak.	3	-	-	50,0	-	-
Gıda Ta.veHay.Bak.	2	3	1	33,3	50,0	33,3
Sanayi ve Tek.Bak.	-	1	-	-	16,7	-
M.S.B.Arge Dai.Bşk.	-	1	-	-	16,7	-
Belediye (İstanbul)	1	-	-	16,7	-	-
İGEME (İhracaatı Geliştirme Etüd Merkezi)	-	-	1	-	-	33,3
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	-	1	-	-	33,4
Ankara Ticaret Borsası	-	1	-	-	16,6	-
T O P L A M	6	6	3	100,0	100,0	100,0

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü Müdürlüğü çalışmalarında ilgili yasal işlemlerin ya o ilacı o üründe ve o haşereye karşı kullandırmamak veya toleransların üzerinde ilaç bakiyesi bırakan ve sağlığa zararlı olduğu dünyaca kabul edilen ilaçları sınırlı şekilde kullandırmak veya hiç kullandırmamak şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Süt Endüstri-
si Kurumu, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü Ankara Enstitüsü Müdürlüğü
ile İzmir Enstitüsü Müdürlüğü yasal işlem uygulamadıklarını be-
yan etmişlerdir.

Alınan sonuçlara göre, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Belediye ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü ile kısmen Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü Müdürlüğü yasal işlem uygulamaktadırlar.

Tablo 21. İlgili kuruluşların isteğe bağlı gıda kalite kontrolü uygulama durumlarına göre dağılımları :

İlgili Kuruluşlar	İsteğe bağlı kalite kontrolü		Yanıt vermeyen kuruluş sayısı	İsteğe bağlı kalite kontrolü		Yanıt vermeyenlerin %
	Yapan kuruluş sayısı	Yapmayan kuruluş sayısı		Yapanların %	Yapmayanların %	
Sağ.veSos.Yar.Bak.	2	-	1	28,6	-	20,0
Gıda Ta.ve Hay. Bak.	3	2	1	42,8	66,6	20,0
Sanayi ve Tek. Bak.	-	1	-	-	33,4	-
M.S.B. Arge Dai.Bşk.	-	-	1	-	-	20,0
Belediye (İstanbul)	1	-	-	14,3	-	-
İGEME (İhracaatı Geliştirme Etüd Merkezi)	-	-	1	-	-	20,0
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	-	1	-	-	20,0
Ankara Ticaret Bor.	1	-	-	14,3	-	-
T O P L A M	7	3	5	100,0	100,0	100,0

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü Bakteriyoloji Şubesi, isteyen imalatçıların olduğunu ancak kanunların cevaz vermediğini, İzmir Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü isteğe bağlı olarak kalite kontrolü yaptıklarını, İstanbul Belediyesi ise nadir olarak böyle bir istek geldiğini belirtmişlerdir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü Ankara ve İzmir Enstitüsü Müdürlükleri gıda imalatı ve ticareti yapan yerlerin isteğine göre kalite kontrolu yapmakta, Süt Endüstrisi Kurumu ile Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü yapmamaktadırlar

Tablo 22. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolu ile ilgili müeyyideleri uygulama yetkilerine göre dağılımları :

İlgili Kuruluşlar	İlgili müeyyideleri uygulamaya		Yanıt verme-yen kuruluş sayısı	İlgili müeyyideleri uygulamaya		Yanıt verme-yenlerin %
	yetkili kuruluş sayısı	yetkili olmayan kuruluş sayısı		yetkili olanların %	yetkili olmayanların %	
Sağ.veSos.Yar.Bak.	1	2	-	50,0	22,2	-
Gıda Ta.ve Hay.Bak.	-	4	2	-	44,5	50,0
Sanayi ve Tek.Bak.	1	-	-	50,0	-	-
M.S.B.ARGE Dai.Bşk.	-	1	-	-	11,1	-
Belediye (İstanbul)	-	1	-	-	11,1	-
İGEME (İhracaatı Geliştirme Etüd Mer.)	-	-	1	-	-	25,0
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	-	1	-	-	25,0
Ankara Tic. Borsası	-	1	-	-	11,1	-
T O P L A M	2	9	4	100,0	100,0	100,0

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Zirai Teknoloji Daire Başkanlığı ile Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü bu konuda yanıt vermemişlerdir. Diğer kuruluşların çoğunluğu ise gıda kalite kontrolü ile ilgili müeyyideleri uygulamaya yetkili olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 23/a. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili müeyyidelerin tertiplenme şekli hakkındaki yanıtlarının dağılışı:

İlgili Kuruluşlar	Türk Ceza Kanunu hükümlerince tertiplenmiştir	1705 S. kanun ile tanzim edilmiştir	Yanıt vermeyen kuruluş sayısı	Yanıt vermeyenlerin %
Sağ. ve Sos.Yar.Bak.	1	-	2	15,4
Gıda Ta.ve Hay. Bak.	-	-	6	46,1
Sanayi ve Tek.Bak.	-	1	-	-
M.S.B.Arge Dai.Bşk.	-	-	1	7,7
Belediye (İstanbul)	-	-	1	7,7
İGEME (İhracaatı Geliştirme Etüd Merkezi)	-	-	1	7,7
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	-	1	7,7
Ankara Ticaret Borsası	-	-	1	7,7
T O P L A M	1	1	13	100,0

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü Kimya Şubesi, gıda kalite kontrolü ile ilgili müeyyidelerin Türk Ceza Kanunu hükümlerince tertiplendiğini,

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Fiat Kalite ve Standartlar Daire Başkanlığı ise 1705 sayılı kanun ile tanzim edildiğini belirtmişlerdir. Bilindiği gibi 1705 sayılı kanun 1930 yılında çıkarılan "Ticarette Tağşişin men'i ve İhracatın Murakabesi ve Korunması" hakkındaki kanundur.

Tablo 23/b. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolü ile ilgili müeyyidelerin etkinliği konusundaki düşünceleri bakımından dağılımları :

İlgili Kuruluşlar	Gıda kontrolü hakkındaki müeyyideler yetersizdir	1705 S. kanun çok eski tarihli olduğu için para cezaları yönünden etkili değildir	Yanıt vermeyen kuruluş sayısı	Yanıt vermeyenlerin %
Sağ. ve Sos.Yar.Bak.	-	-	3	23,1
Gıda Tar. ve Hay.Bak.	-	-	6	46,1
Sanayi ve Tek.Bak.	-	1	-	-
M.S.B. Arge Dai. Bşk.	-	-	1	7,7
Belediye (İstanbul)	1	-	-	-
İGEME (İhracaatı Geliştirme Etüd Merkezi)	-	-	1	7,7
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	-	1	7,7
Ankara Ticaret Borsası	-	-	1	7,7
T O P L A M	1	1	13	100,0

Istanbul Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi gıda kontrolü hakkındaki müeyyidelerin yetersizliğine değinmiş, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Fiat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı 1705 sayılı kanunun eski olması nedeniyle para cezalarının etkin olmadığını belirtmiş, diğer kuruluşlar ise bu konuda yanıt vermemişlerdir.

Tablo 24. İlgili kuruluşların, ülkemizde gıda kalite kontrolünün yeterli bir şekilde yapılma durumuna ilişkin yanıtlarının dağılışı :

İlgili Kuruluşlar	Yeterli bir şekilde yapılıyor	Yeterli bir şekilde yapılmıyor	Yanıt vermeyen kuruluş sayısı	Yanıt vermeyenlerin %
Sağ.ve Sos.Yar.Bak.	-	3	-	-
Gıda Ta. ve Hay.Bak.	-	5	1	50,0
Sanayi ve Tek.Bak.	-	-	1	50,0
M.S.B. Arge Dai. Bşk.	-	1	-	-
Belediye (İstanbul)	-	1	-	-
İGEME (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi)	-	1	-	-
MPM (Milli Prodüktivite Merkezi)	-	1	-	-
Ankara Ticaret Borsası	-	1	-	-
T O P L A M	-	13	2	100,0

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Zirai Teknoloji Daire Başkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Fiat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı bu konuda yanıt vermemişlerdir. Diğer kuruluşlar ülkemizde gıda kalite kontrolünün yeterli bir şekilde yapılmadığı hususunda birleşmişlerdir.

Tablo 25. İlgili kuruluşların gıda kalite kontrolünün yeterli bir şekilde yapılmasına nedenleri hakkındaki düşüncelerinin dağılışı :

DÜŞÜNCELER	S.S.Y.B. R.S. Merkez H.E.Kimya Şb.	S.S.Y.B. R.S. Merkez H.E.Bak- teriyoloji Şb.	S.S.Y.B. R.S.H.E. İzmir Şb.	Belediye (İstanbul)	Ş.T. ve H.B. Veteriner İşl. Enl.Md.	Ş.T. ve H.B. Zirai Müca. İlaç ve Alet, Ens.	Ş.T. ve H.B. Süt End. Kurumu Ens.Md.	Ş.T. ve H.B. Gıda İşl. Gıda İşl. Gd.Md. İzmir Ens. Md.	Ş.T. ve H.B. Gıda İşl. Gd.Md. İzmir Ens. Md.	M.S.B. Arge Dai. Eğk.	İGEME	M.F.M.	Ank. Tic. Borsası	Toplam	Z
1- Türk Ceza Kanununun noksan oluşu	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6,1	
2- Eğitim noksanlığı	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	6,1	
3- Mesleki kuruluşların koordinasyonunun olmayışı	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	6,1	
4- Yeterli organizasyonunun kurulamaması	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6,1	
5- Kontrol laboratuvarlarının azlığı	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6,1	
6- Alınacak personel durumunun yetersizliği	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	3	9,1	
7- Ramaneler gerçek değil	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
8- Yeterli miktarda numune alınmıyor	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
9- Tüyük yeterli değil	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	9,1	
10- Kontrol yapılacak yeterli tek bir birimin olmaması	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	-	5	15,1	
11- Tüm standartların mecburi olarak uygulanmaya konmaması	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
12- Yetkili olmayan kişilerin analiz yapmaları	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	3,0	
13- Konuya gerekli önemin verilmesi	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	3,0	
14- Mevzuat yetersizliği	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	5	15,2	
15- Genel anlamda kalite kontrolü konusunda yapılan çalışmaların yetersizliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3,0	
16- Kalite kontrolünün pazarlama aşaması içerisinde ele alınmaması.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	3,0	
T O P L A M	4	1	5	2	2	1	4	2	2	2	4	2	33	100,0	

Tablo 26. İlgili kuruluşlara gıda kontrol sisteminin istenilen düzeye kavuşturulması ile ilgili önlemlerin dağılımı :

ÖNEMLER	S.S.Y.B. R.S. Merkez H.E.Kimya Şb.	S.S.Y.B. R.S. Merkez H.E. Bakteri, Yırcıoğlu Şb.	S.S.Y.Y. R.S.H.Z. İzmir Şb.	Belediye (İstanbul)	Ş.T. ve H.B. Veteriner İşl. Şub. Md. Alerji Enş.	Ş.T. ve H.B. Zirai Nöc. Kurumu	Ş.T. ve H.B. Şi. End. Kurumu	Ş.T. ve H.B. Şi. İşl. Çi. Md. İzmir Enş. Md.	Ş.T. ve H.B. Şi. İşl. Çi. Md. İzmir Enş. Md.	M.S.B. Arge Dat. Bşk.	İÇEME	MPN	Ankara Tic. Borsası	Toplam	I																			
																1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1- Türk Ocağı Kurumunun İstisna			1									1		3	9,0																			
2- Mevzuatı Kuruluşların koordinasyonu	1													1	2,9																			
3- Diğer Kuruluşlardaki bütün gıda ile ilgili mevzuat ve tebliğlerin S.S.Y.B. Başkanlığında toplanması	1																																	
4- Yeterli organizasyonun kurulması		1												1	2,9																			
5- Kontrol laboratuvarlarının çoğaltılması			1											2	5,8																			
6- Araç, gereç ve personel durumunun yeterli hale getirilmesi				1										2	5,8																			
7- Gıda Maddeleri Müdürlüğünün yeterli hale getirilmesi			1											3	9,0																			
8- Kontrolü yapacak yetkili tek bir birimin olması					1								1	3	9,0																			
9- Tüm standartların zorunlu olarak uygulanmaya konması														5	14,7																			
10- Gıda maddesinin kalitesi belirgin ve kontrol edilebilir özelliklerine göre iyi belirlenmelidir (Standartlarla)														2	5,8																			
11- Kontrollerde kullanılacak geçerli metotlar tesbit edilmelidir.														1	2,9																			
12- Analizi yapacak kişiler, yetkili ve eğitilmiş kişiler olmalıdır.	1													3	9,0																			
13- Konuya gerekli önemin verilmesi														1	2,9																			
14- Mevzuatın yeterli hale getirilmesi														2	5,8																			
15- Bu konuda meslekler arası diyaloga ve yetki tecrübesinin önlenmesi														1	2,9																			
16- Bu konuda görev ve sorumluluğu gıda maddeleri üretimi konusunda yetkili olan bir merci verilmesi ve kurulacak olan örgütün bu merciin bünyesinde teşekkül etmesi														1	2,9																			
17- Tüketicinin bilgilendirilmesini öngören bir sistem geliştirilmelidir.														1	2,9																			
18- Kalite kontrolünün pazar sürecinde ele alınması ve bu nedenle imalat sırasında bir denetim örgütü kurulması													1	2,9																				
T O P L A M	4	1	3	2	2	3	4	2	2	2	2	4	2	34	100,0																			

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Zirai Teknoloji Daire Başkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Flâk Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı bu konuda yanıt vermemişlerdir.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü, gıda kontrollerinde kullanılacak yöntemlerin herhangi bir yerden tercüme edilip uygulamaya sokulması yerine kendi ülkemizdeki yetkili laboratuvarlarca denendikten sonra kabul edilmesine değinmiş, ayrıca analizi yapacak kişilere belirli bir kaç maddenin kontrolunun verilmesini ve gıda kalite kontrolunu yapacak kişilerle, gıda katkı maddelerinin kontrolunu yapacak kişilerin ayrı ayrı yetiştirilmesinin gereği üzerinde durmuştur.

İhracatın Geliştirme Etüd Merkezi ülkemizde gıda kontrolu hizmetlerinin tek elden ve tek bir kuruluş tarafından tam olarak yerine getirilmesi, mevcut laboratuvarların kurulacak olan örgüte bağlanarak ülke çapında bir örgütlenmeye gidilmesi, gereken sayı ve nitelikte teknik eleman ve laboratuvarların kurulmasıyla sorunun çözümleneceğini belirtmiştir.

Ankara Ticaret Borsası Gıda Tüzüğünde, mamullerin tabii evsafının öngörüldüğünü, halbuki günümüzde gıda katkı maddeleri ile mamullerin daha cazip hale getirilip vitaminlerce zenginleştirildiğini, bu itibarla bu maddeleri kullanan üreticilerin, Gıda Maddeleri Tüzüğüne aykırı duruma düştüklerini bildirmiş, ayrıca imalatçıların kalite kontrolunun önemini kavrayarak imalat sırasında bu hususun gerçekleştirilmesinin gerektiği, bu nedenle

imalat sırasında kalite kontrolunu denetleme örgütü kurulmasının soruna çözüm getireceğini beyan etmiştir.

Tablo 26'yı incelediğimizde bu konuda görev ve yetkilerin dağılmış olması dolayısıyla, kontrolu yapacak yetkili tek bir birimin olmasının diğer önerilere nisbetle ilk sırada (%4,7) olduğunu görüyoruz.

B. Tartışma

Araştırmamızın konusu devletin gıda kalite kontrolü konusundaki görevleri ve mevzuat durumu olduğu için daha çok resmi kuruluşların bu konudaki yetkileri ve mevcut olanakları üzerinde durulmuştur. Gıda maddesi kalitesinin, imalat öncesi, imalat ve imalat sonrası olmak üzere üç aşamada olduğu düşünülürse, sadece mamul madde üzerinde yapılacak kalite kontrolünün yeterli olmadığı gözönüne alınmalıdır. Çünkü, bu safhada kontrol yapıldığında gıda maddesinin sağlığa zararlı olduğu ortaya çıkarsa, hem ekonomik yönden hem de sağlığımız açısından kayıpların olacağı tabiidir. Bu duruma meydan vermemek için pazarlamadan önceki aşamalarda gıda kalite kontrolünün yapılması gerekir. Gerçi pazarlama aşamasındaki kontrol neticesinde ceza gören ve çeşitli şekillerde zarara uğrayan imalatçı, aynı hataları yapmamaya özen gösterebilirse de ülkemizde bu konudaki cezaların hafifliği ve mahkemelerdeki davaların uzun müddet sürmesi dolayısıyla cezaların etkinliğini kaybetmesi sonucu kontroller amaca ulaşmamaktadır. Bu durum hile ve tağşişin yaygınlaşmasına yol açmaktadır.

Türkiye, gelişmekte olan bir ülke olması nedeniyle gıda maddelerindeki arz çoğu kez talebi karşılayamamaktadır. Talep fazla olduğu için, her türlü gıda maddesi satılabilmektedir. Ayrıca genellikle gıda maddeleri imalatı dağınık ve küçük imalathanelerde yapıldığı için pazarlama öncesi gıda kalite kontrolü çok az uygulanmaktadır. Bu bakımdan nihai mamul üzerinde devletin yaptığı kalite kontrolü önem kazanmaktadır. Devletin bu konuda gerekli önlemleri alması yanında tüketicinin, aldığı mamulün kalitesi hakkında bilinçli olması da önemlidir. Halkın mamul kaliteleri

arasındaki farkları saptamasına olanak verecek bilgilerin, ilgili müesseseler, kamu kuruluşları ve üniversitelerin yayınlarıyla tüketicilere ulaştırılması bilinçlenme bakımından yararlı olacaktır.

Birinci bölümdeki sayıltılardan birincisi olan, Türkiye'de gıda kontrolunun etkisiz ve yetersiz bir şekilde yapıldığı Tablo 24 ile izah edilmiştir. Soruyu yanıtlayan kuruluşların hepsi aynı kanıda birleşmişlerdir. Bu durumun nedenleri Tablo 25'de görülmektedir. Ankete katılan kuruluşlar, en başta mevzuat yetersizliği ve buna bağlı olarak kontrol yapacak yeterli tek bir kuruluşun olmamasına değinmişler, daha sonra Gıda Maddeleri Tüzüğü'nün yeterli olmaması ile araç gereç ve personel durumunun yetersizliği üzerinde durmuşlardır. Gerçekten de bazı Avrupa ülkeleriyle karşılaştırdığımızda, Türkiye'de mevzuat dağınıklığının etkin bir şekilde ortaya çıktığını görüyoruz. Ayrıca Tablo 15'den anlaşıldığına göre ilgili kuruluşlar, gıda kalite kontrolunda çok çeşitli yöntemler uygulamaktadırlar. Herhangi bir gıda maddesinin kontrolunda mevzuatla saptanan zorunlu bir yöntem yoktur. Türk Standartlar Enstitüsü tarafından çıkarılan standartlar ihtiyari olduğu için bir yöntem karmaşıklığı ortaya çıkmaktadır. Ülkemizin şartlarına uygun üretim, işleme tekniği ve pazarlama koşulları gözönüne alınarak hazırlanacak standartların zorunlu olarak çıkarılması ve uygulamaya konmasının ihracat mallarımızın güvenilirliği ve yurt içinde halkın beslenme ve sağlığı yönünden son derece önemli bir görev olduğu görülmektedir.

Tablo 23/b'den anlaşıldığına göre, Türk Ceza Kanununun noksanlığı, cezaların günümüz koşullarına uymayışı ülkemizde gıda kalite kontrolunun, etkin bir şekilde yapılmasını güçleştirmektedir. Ayrıca, 1705 sayılı kanunun eskiliği nedeniyle para cezalarının etkin olmadığı anlaşılmaktadır.

C. Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulgularına dayanarak şu öneriler sıralanabilir:

1. Ülkemizde gıda mevzuatı hazırlama ve kontrolünün, merkezi bir örgüte verilmesi, mevcut laboratuvarların bu örgütte bağlanarak ülke çapında bir örgütlenmeye gidilmesi zorunludur.

2. Günün koşullarına uygun Gıda Maddeleri Tüzüğü hazırlanmalıdır.

3. Türk Ceza Kanununun gıda kontrolü ile ilgili maddeleri ve ceza usulü kanunu islah edilmeli, kanuna daha etkin cezalar konmalıdır.

4. Gıda kalite kontrol laboratuvarlarının sayılarının arttırılması ve buralardaki araç gereç ile personel durumunun yeterli hale getirilmesi gereklidir.

5. Gıda analizi yapacak kişilerin gıda bilimleri ve analizleri sahasında ihtisas yapmış veya eğitilmiş olmaları zorunlu hale getirilmeli ve meslekler arası sürtüşme önlenmelidir.

6. Uygun standartlar zorunlu olarak uygulamaya konmalıdır.

7. Tüketicinin bilinçlenmesini öngören bir sistemin gerçekleştirilmesi gereklidir.

8. Gıda kalite kontrolünün pazar öncesinde ele alınması ve bu nedenle imalat sırasında kalite kontrolünü denetleme örgütü kurulması düşünülmelidir.

Ayrıca kendi görüşlerime dayanarak, aşağıdaki önerilerin de gözönüne alınmasını yararlı görmekteyim:

1. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi müstakil bir gıda kanunu çıkarılmalıdır.

2. Gıda kalite kontrolünde yetki verilecek olan merkezi örgüte bağlı kuruluşlar, gıda sanayiinin ve tüketici sayısının en yoğun olduğu, ulaşım, ihracat olanaklarının büyük olduğu ve araştırma müesseselerinden yararlanma olanaklarının olduğu yerlerde kurulmalıdır.

3. Gıda sanayi işletmelerinin otokontrola gitmesi gereklidir.

4. Gıda maddelerinin kalitesini oluşturmağa yardım edecek ortamın yaratılması, örneğin ulaşım olanaklarının artırılması, modern depolama tesislerinin kurulması gereklidir.

5. Üretici, imalatçı ve tüketicinin, gıda maddelerinin, özellikle saklanması, taşınması, temizliği vs. hakkında bilgi sahibi olmaları, gıda maddelerinin muhafazası yönünden önem taşımaktadır.

D. Özet

Türkiye'de gıda kontrol sistemi yetki bakımından bir çok kamu kuruluşları arasında etkili olmayan bir şekilde dağılmış durumda, laboratuvarlar ve teknik personel yetersiz, mevzuat eskidir. Bütün bu dağınık güçler tek bir kamu organizasyonunda toplandığı taktirde , gıda sanayiinin gelişmesi ve tüketicilerin korunması mümkün olacaktır.

Ülkemizde, gıda kontrol hizmeti belediye, mahalli idare ve TSE gibi merkezi hükümetten para yardımı görmeyen ve geliri yetersiz olan örgütlere bırakılmıştır. Az gelişmiş ülkelerde yetişmiş eleman kıtlığı bu örgütlerin bu görevi gereği gibi yapmasını engellemektedir. Bu nedenle gıda kontrolünün taşrada örgütü bulunan bir merkezi hükümet örgütünün elinde toplanarak konunun bir bütün olarak ele alınmasında yarar vardır. Buna bağlı olarak gıdaların satış safhasında değil, özellikle üretim, depolama ve nakliye safhalarında da kontrolu gerekmektedir.

Bu konuda yürürlükte olan mevzuata göre görev çeşitli kuruluşlara verildiği için hiç bir daire konunun tam sahibi olamamaktadır. Tek bir gıda kanunu çıkarılması yararlı ve zorunludur.

Gıda kontrolunu yapacak dairenin yurdun çeşitli bölgelerine dağılmış laboratuvarlara sahip olması gerekir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının bu yönde geniş olanaklara sahip olduğu görülmektedir. Bu olanakları da değerlendirmek gerekmektedir.

BÖLÜM III

A. Yararlanılan Kaynaklar

1. Metin, Mustafa, Gıdalarda Kalite ve Kalite Kontrol, San Matbaası, Ankara, 1977.
2. Beslenme Sorunları Semineri, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları : 73, Ankara, 1970.
3. Tekeli, Sait Tahsin, Türkiye'de Gıda Mevzuatı ve Kontrolunun Esasları, Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara, 1975.
4. Fransız Gıda Kanunu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğü Yayını, No: 30, Ankara, 1976.
5. Alman Gıda Kanunu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü Yayını, No: 6, Ankara, 1975.
6. İtalyan Hububat Mamulleri Kanunu, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü Yayını, No: 7, Ankara, 1975.
7. 1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu.
8. 132 Sayılı Türk Standartlar Enstitüsü Kanunu.
9. 1580 Sayılı Belediyeler Kanunu.
10. 3203 Sayılı Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilat Kanunu.
11. Aydın, Mehmet, Dünyada ve Türkiye'de Gıda Kontrolü ve Standartları, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayını, Ankara, 1973.

12. Türkiye I. Sütçülük Kongresi, Süt ve Mamullerinin Kontrolü, Standardizasyon ve Yasalar, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yayını, No: 50, Ankara, 1974.
13. 1705 Sayılı Ticarette Taahhütlerin İnan'ı ve İhracatın Murakabesi ve Korunması Kanunu.
14. Aydın, Mehmet, Türkiye'de Gıda Kontrol Mevzuatı, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayını, Ankara, 1976.
15. Güler, H,K, Gıda Maddeleri Mevzuatı, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1972.
16. Türkiye'deki Gıda Kontrol Kuruluşlarının Faaliyet ve İmkanları Üzerinde Envanter Araştırması, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, DPT : 1460 - İPD : 391.

B. Ek 1

ANKET FORMLARININ GÖNDERİLDİĞİ
KONU İLE İLGİLİ KURULUŞLAR

1. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü, ANKARA.
2. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Kimya Şubesi, ANKARA.
3. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ,Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Bakteriyoloji Şubesi, ANKARA.
4. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Hayvan Ürünleri Kontrol ve Araştırma Dairesi Başkanlığı, ANKARA.
5. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Zirai Teknik Daire Başkanlığı, ANKARA.
6. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, ANKARA.
7. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Ankara Bölge Müdürlüğü, Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, Yenimahalle, ANKARA.
8. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü, ANKARA.
9. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Enstitüsü, ANKARA.
10. Ticaret Bakanlığı, Ankara Bölge Ticaret Müdürlüğü, ANKARA.

11. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, ANKARA.
12. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Fiat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı, ANKARA.
13. Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Kontrol Genel Müdürlüğü, ANKARA.
14. Türk Standartlar Enstitüsü, Laboratuvarlar Müdürlüğü, ANKARA.
15. Ankara Belediyesi, Sağlık İşleri Müdürlüğü Kimyahanesi, ANKARA.
16. Milli Prodüktivite Merkezi, Endüstri Şube Müdürlüğü, Mithatpaşa Cad. 46/2, ANKARA.
17. Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü, ANKARA.
18. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Konur Sok. No:10, ANKARA.
19. Milli Savunma Bakanlığı, ARGE Daire Başkanlığı, ANKARA.
20. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Etlik Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Etlik-ANKARA.
21. Ankara Ticaret Borsası, ANKARA.
22. İstanbul Belediyesi, Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü, İSTANBUL.
23. İzmir Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü, İZMİR.
24. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, İzmir Gıda Kontrol, Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Bornova-İZMİR.
25. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, Bursa Gıda Kontrol, Eğitim ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, BURSA.

C. Ek 2

ANKET FORMLARINA YANIT VEREN
KONU İLE İLGİLİ KURULUŞLAR

1. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Kimya Şubesi, ANKARA.
2. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Refik Saydam Merkez Hıfzıssıhha Enstitüsü, Bakteriyoloji Şubesi, ANKARA.
3. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Hayvan Ürünleri Kontrol ve Araştırma Dairesi Başkanlığı, ANKARA.
4. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Zirai Teknoloji Daire Başkanlığı, ANKARA.
5. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri Ankara Bölge Müdürlüğü, Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma Enstitüsü, Yenimahalle-ANKARA.
6. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Zirai Mücadele ilaç ve Aletleri Enstitüsü, ANKARA.
7. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Fiat Kalite ve Standartlar Dairesi Başkanlığı, ANKARA.
8. Milli Prodüktivite Merkezi, Endüstri Şube Müdürlüğü, Mithatpaşa Cad. 46/2 ANKARA.
9. Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü, ANKARA.
10. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Konur Sok. No: 10, ANKARA.
11. Milli Savunma Bakanlığı ARGE Dairesi Başkanlığı, ANKARA.

12. Ankara Ticaret Borsası, ANKARA.

13. İstanbul Belediyesi, Şehir Hıfzıssıhha Müessesesi
Müdürlüğü, İSTANBUL.

14. İzmir Hıfzıssıhha Enstitüsü Müdürlüğü, İZMİR.

15. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda İşleri
Genel Müdürlüğü, İzmir Gıda Kontrol Eğitim ve Araştırma En-
stitüsü, Bornova-İZMİR.

D. Ek III

TÜRKİYE'DE GIDA MEVZUATI VE KALİTE KONTROLU

ANKET FORMU

Anketin Uygulandığı Kurum :

1- Memleketimizde gıda kalite kontrolü 1930 yılında çıkarılan Umumi Hıfzıssıhha Kanununa göre yürütülmektedir. Bu kanunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

1. Yeterli. 2.Yetersiz.

2- Bu kanun yetersiz ise hangi yönlerden yetersizdir?

1. Günün gerçeklerine uymadığı için.

2. Eksik tarafları olduğu için.

3. Her ikisi de.

4. Diğer. (Lütfen belirtiniz)

3- Gıda kalite kontrolü ile ilgili tüzüğü nasıl değerlendiriyorsunuz ?

1. Yeterli. 2. Yetersiz.

4- Bu tüzük yetersiz ise hangi yönlerden yetersizdir ?

1. İhtiyaçlara cevap vermediği için.

2. Günün koşullarına uymadığı için.

3. Her ikisi de.

4. Diğer. (Lütfen belirtiniz)

5- Gıda kalite kontrolü ile ilgili standartları nasıl değerlendiriyorsunuz ?

1. Yeterli. 2. Yetersiz.

- 6- Bu standartlar yetersiz ise hangi yönlerden yetersizdir ?
1. Aynı konuda farklı standartlar olduğu için.
  2. İhtiyaçlara cevap vermediği için.
  3. Her ikisi de.
  4. Diğer. (Lütfen belirtiniz)
- 7- Gıda kalite kontrolü ile ilgili yönetmelikleri nasıl değerlendiriyorsunuz ?
1. Yeterli. 2. Yetersiz.
- 8- Bu yönetmelikler yetersiz ise ne bakımdan yetersizdir ?
1. Bu konuda az sayıda yönetmelik olduğu için.
  2. Günün gerçeklerine uymadığı için.
  3. Her ikisi de.
  4. Diğer. (Lütfen belirtiniz)
- 9- Bağlı bulunduğunuz kurum gıda kalite kontrolü yapıyor mu ?
1. Evet. 2. Hayır.
10. Kurumunuz gıda kalite kontrolü yapıyorsa hangi örgüte bağlıdır ?
1. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı.
  2. Ticaret Bakanlığı.
  3. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
  4. Gümrük ve Tekel Bakanlığı.
  5. Belediye.
  6. Türk Standartlar Enstitüsü
  7. Diğer (Lütfen belirtiniz)

- 11- Bağlı bulunduğunuz kurum, gıda kalite kontrolünü neye dayanarak yapmaktadır ?
1. Kanuni yetkiye.
  2. İhtiyari olarak.
  3. İlgı duydukları için.
  4. Tüketici açısından.
  5. Firmaların veya kişilerin isteği üzerine.
  6. İhracatta vergi iadesi nedeniyle.
- 12- Fizik yapısı yönünden örgütünüz kontrol yapmaya uygun mudur ?
1. Evet. 2. Hayır.
- 13- Gıda kontrolü yapabilme yönünden teknik araç ve gereçlerinizin durumu nedir ?
1. Yeterli. 2. Yetersiz.
- 14- Gıda kontrolü çalışması ile ilgili olarak örgütünüzde istihdam edilen toplam personel sayısını ve niteliğini aşağıdaki tabloda lütfen belirtiniz ?

	<u>Adedi</u>		<u>Adedi</u>
Kimyager	.....	Eczacı	.....
Kimya Mühendisi	.....	Biyolog	.....
Veteriner	.....	Diğer (Yük.Tah.)	.....
Doktor	.....	Kim.San.Ok.Me.	.....
Bakteriyolog	.....	Laborant	.....
Zira.Yük.Müh.	.....	Memur	.....
Gıda teknoloğu	.....	Hademe	.....

15- Hangi yöntemlere göre gıda kalite kontrolü yapıyorsunuz ?

1. Gıda Maddeleri Tüzüğü.
2. TSE Standartları.
3. Diğerleri (Lütfen belirtiniz)

16- Yöntemler konusunda karşılaştığınız güçlükler var mıdır ?

1. Evet. 2. Hayır.

17- Cevabınız evet ise nelerdir ?

18- 1975-1976 yıllarında aşağıdaki mamul gıda grupları itibarıyla örgüt tarafından yapılmış olan yıllık toplam analiz sayısı ne kadardır ? Bunlardan % kaçını Gıda Maddeleri Tüzüğü hükümlerine uygun değildir ?

Gıda maddesinin çeşidi	Yılda yapılan analiz sayısı	G.M.T. ne uymayanların %
Süt ve süt mamulleri	.....	.....
Hayvani yağlar	.....	.....
Sucuk, pastırma, sosis vs.	.....	.....
Etler	.....	.....
Et ve balık konserveleri (Salça, hazır yemekler, meyve suları dahil)	.....	.....
Yemeklik bitkisel yağlar	.....	.....
Çocuk mamaları	.....	.....
Hububat ve bakliyat mamulleri	.....	.....
Şekerli mamuller (Reçel dahil)	.....	.....
Baharat	.....	.....
Alkolsüz meşrubat	.....	.....
Sular (Maden ve memba suları dahil)	.....	.....
Diğerler	.....	.....
T O P L A M	.....	.....

19- Alınan analiz sonuçlarına göre mevzuata uymayanlar hakkında bu güne kadar yasal bir işlem yapılmış mıdır ?

1. Evet. 2. Hayır.

20- Gıda imalatı ve ticareti yapan yerler, kurumunuzdan imalat ve nihai ürünlerini kontrol etmenizi istiyormu ?

1. Evet. 2. Hayır.

21- Bağlı bulunduğunuz kurum gıda kalite kontrolleri ile ilgili müeyyideleri uygulamaya yetkilimidir ?

1. Evet. 2. Hayır.

22- Cevabınız evet ise ;

a) Müeyyideler ne şekilde tertiplenmiştir ?

b) Etkinliği konusundaki düşünceleriniz nelerdir ?

23- Ülkemizde gıda kalite kontrolü, yeterli bir şekilde yapılmıyormu ?

1. Evet. 2. Hayır.

24. Cevabınız hayır ise; nedenleri hakkındaki düşünceleriniz ve sistemin istenilen düzeye kavuşturulması ile ilgili tedbir ve önerileriniz neler olabilir ?

(Anketimizi cevaplandırduğunuzdan ötürü en derin teşekkürlerimizin kabulünü rica eder, saygılar sunarım.)

Ecz. Münevver Toraganlı

